

**TANGRAM PRESBYTERY
SUNDAY SCHOOL UNION
(TPSSU)**

**JUNIOR IRCHULAI
BU KHATNA**

**PUBLISHED BY: LITERATURE & PUBLICATION BOARD,
TANGRAM PRESBYTERY.**

Published

by

The Literature & Publication Board,

Tangram Presbytery.

Haflong - 788819

N.C.Hills, Assam.

for

The Tangram Sunday School Union (TSSU)

Irdonna :

1. Rom khopui khah i kuma inding ma ni?
2. Rom rama rêng inlal tak khah itin mo an koi ngai?
3. Paula-hai khah Rom khopui pana an inzin lai khan i phâivopuiin mo a isokhai kha?
4. Paula'n itin mo Rom khopuia Thurchi Sa a hril ngai?
5. Rom khopuia Paula a om laia khan, a lekhathonhai irhming kha i i mani?

Son khatna (Edition) - 2007

Copies - 500

(All right reserved)

-a khopui roiinpui tak a nia, atûn ten hin rammuala khopui roiinpui tak laia tep sa a ni. Rom khopui hih an rêng tak omna hmun a nia, B.C. 753 vêla inding a ni. Rom rama inlal murdi chu **'Kaisara'** an tia, Rom-ah khan rêng in roiinpui tak le irdâina hmun roiinpui takhai khom a oma, mi lian le mi roiinpuihai omkhômna a ni sikin Rom kho mi ni chu a sân irsongna a om thei. Bepâr thônâ hmunpui a nia, lekha irziakna hmunpui a ni. Rom ram a hong lianin, Europe ram, Galatia ram hai, Judai ram le Samari ram murdihai khom Rom rêng thuhnuai om zit an ni.

2. Paula'n Rom khopui a pan : Paula-hai chu Thurchi Sa hrilin an inzin maia. Paula chu Jerusalem Tempil-a a om laiin iamnotuhai Juda senkhatin mipuihai norin buaina an siama, roirêltuhai makunga an hnôla, that an tuma. Roirêltuhaiin an inhriat infel tena chu sualna ite nei mah ti an inhriata. Khannisian, Paula chu a ning an mura, Rom khopuia rêng inlal tak Kaisara makunga inding a ngên ngita. A inuam-lam angin sipaihaiin lung ina intâng danghai leh Rom khopui chu an panpui tâka.

Judai ram ata Rom khopuia fe hrangin chu tuipuia sîn sôt tak irkuanga fe a nanga. Sîn khat chu phâivopui na tak **'Eurakuilo'** an iti chu a hong hrânga, an irkuang chu a hong sok tâka, an irkuang kha a siat tâka, sipaihai khom an lunginzîng tak taka. Khannisian, Paula'n Pathianin ni sansuak a tih ti an hriata, ar tha irngam pamin an fea, Rom khopui chu an tung thei tâka.

3. Rom khuaa Paula'n Thurchi Sa a hril : Rom khopui a tungin chu sipai hruaitu'n Paula chu zalên takin an omtira, lung in tak taka om loiin, mi in a luua, sipaihai khan an nghâka. Khan, Paula'n Rom khuaa Juda hruaituhai a koikhôma, Pathian thu a hrila. Paula omnaa khan mihai an va lênga, a thuhiril an irngai ngaia. Senkhatin an iama, Kristian an changa. Rom khuaa a om sîng hin Paula'n kho dang danga lekha a thon ngaia. Tirtôn Paula chu Pathian Thu hrilin inzin thei no khomsian, a omna hmun ata theitôpin Thurchi Sa a la hril sunzom zêl a ni.

A SÛNGA THUHAI

Phêk

Thumahruai	v
Junior Nâipang omdân (Psychology)	vi
Sunday School thiltumhai	viii

SEN KHATNA

PATHIANIN A MIHAI A HRUAI NGAI

Irchulai	1	Aigupta rama Israelhai kamangna	1
Irchulai	2	Aigupta rama Israelhai suak ata zôkna	3
Irchulai	3	Israelhai Pathianin a hruai	6
Irchulai	4	Israel mihai Tuipui Sen irkâna	8

SEN HNINA

KANAAN RAM LUAH THU

Irchulai	5	Israelhaiin Jeriko le Ai kua an lâk	10
Irchulai	6	Amor rênghai an inhnê	13
Irchulai	7	Sim tianga rênghai an inhnê	15
Irchulai	8	Hmâr tianga rênghai an inhnê	17
Irchulai	9	Ram an irsem	19

SEN THUMNA

THUTHUNG LUIA KÛTHAI

Irchulai	10	Fe'rkân Kût	21
Irchulai	11	Pentikos Kût	24
Irchulai	12	Irngaina Kût	27
Irchulai	13	Kairêng Kût	29
Irchulai	14	Irpêkna Kût	31
Irchulai	15	Purim Kût	33

SEN MINLINA

PATHIAN MIHAI

Irchulai	16	Samsona	36
Irchulai	17	Reng Saula	39
Irchulai	18	Reng Ahaza	41

Irchulai 19 Reng Hezekia 43

**SEN RINGANA
JISUA KRISTA NÂIPANG LAI**

Irchulai 20 Jisua Nazaret khuuaa 45
 Irchulai 21 Jisua a pa sinthôna hmuna 47
 Irchulai 22 Jisua sikul-ah 49
 Irchulai 23 Jisua Pathian Biak In a hro 52
 Irchulai 24 Jisua Bible irchûna 55
 Irchulai 25 Jisua hla inhriathai 58

**SEN RUKNA
THUTHUNG THARA IAMTU INLÂRHAI**

Irchulai 26 Stefana 60
 Irchulai 27 Paula 63
 Irchulai 28 Timothea 66

**SEN SARINA
JISUA CHONGIRKHEK**

Irchulai 29 Theipui ra thei loi irkhek thu 68
 Irchulai 30 Talent irkhek thu 70
 Irchulai 31 Nâipa inhni chongirkhek thu 72

**SEN RIATNA
THURCHI SA INDARH PHUTNA THU**

Irchulai 32 Kornelia inah Thurchi Sa 74
 Irchulai 33 Samari rama Thurchi Sa 77
 Irchulai 34 Europe rama Thurchi Sa 79
 Irchulai 35 Rom rama Thurchi Sa 81

Ir donna :

1. Paula le Sila khah khô hmuna mo intângna inah an ikhumbhai?
2. Europe rama Paula-hai thuhirilna khuahai khah i za mo nin inhriat? sâm roi.
3. Filippi khuuaa nupang irchong piangthar khah tu ma ni?
4. Atheni khuuaa Paula thuhirilna hmun irhming kha i ma ni?
5. Korinth khuuaa Paula khah tu ina mo a tung ngai?
6. Korinth khuuaa khan Paula khah kum i za mo a châm?

IRCHULAI - 35

ROM KHOPUIA THURCHI SA

A thu tum : *Khopuia mihai kuanga khom Thurchi Sa hih hril hrang a ni.*
Tep hrang : *Tir. 28:16-31.*

THUMAHRUAI

Jentail mihai rama Thurchi Sa hril indarh thurchihai ei lei irchu tuai tâka. Ei lan hriat mo? mimal Kornelia kuang, Samari rama, Europe rama Thurchi Sa hril a ni. Atûna ei irchu hrang chu Rom khopuia Thurchi Sa Paula-haiin an ihril thu ei irchu hrang a ni.

Rom khopuia Pathian Thu hriltu chu Paula a ni. Rom khopuia hin kum hni a oma, Thurchi Sa a hrila. Paula dinghmun hih lung ina intâng chu a nia, mi in luaa zalên ang taka om thei, Rom chong (Latin) chonga ‘**Custodia Libera**’ an ti ang chi a ni. Zalên uala om thei a ni sikin, Rom khuuaa lung ina a om laiin lekhathon ar ziaik nuala: Efesi, Filippi, Kolosa, Filemona lekhathonhai hi a ni. Rom khuuaa hin a bing vaihin om maka, Aristarka le doctor Luka-haiin an ompuia (II Tim. 4:11). Rom khuuaa a om lai hin Thurchi Sa lama a zoro tam tak a hmang thei a ni.

zit tâk mani tiin a bingin irthat a tuma. Khannisian, Paula'n, "Ite irlo no ro, kin rêngin hi hin kin la om zit kêng," a tia (Tir. 16:28). Intângna in nghâktu chu a sân a lôma. "Puhai, saninhringa om hrangin imo ki itho hrang," a tia. Paula-haiin "Rengpa Jisua iamin lân, khanchu saninhring ni ni ti, nangma le ni insûng mihai leh," an tia (Tir. 16:31). Khanchu, Pathian an iama, baptisma an chang zel tâk a ni.

3. Europe ram kho danga thu an hril zêl :

(1) **Thessalonika-ah** : Filippi rengata Paula-hai chu Thessalonika khuua an fea, hapta thum vêl an châma. Mi tam takin Pathian Thu an zôma. Khannisian, Juda senkhatin buaina an siam sikin, khuua chu an suaksan tâka.

(2) **Beroia-ah** : Kha khuua khan mihaiin Pathian Thu an zôma, mi tam takin Pathian an iam tâka. Khannisian, Thessalonika khuua Juda-hai khah an hong, an hong inbuaihai nôk tâka.

(3) **Atheni-ah** : Atheni-ah hin millim pathian tam tak a oma. Thuhirilna hmun 'Areopagi'-ah khan Paula an dînga, an millim biakhai chu a hril-siata, Pathian tak thurchi a hrila. Mi tam takin a thuhiril chu an iama, Kristian an hong pung tâk a ni.

(4) **Korinth-ah** : Paula chu Akaia rama Korinth khuua a fe nôka, Priskili le Akuila-hai ina a va tunga. Hi khuua hin Sila le Timothea hai khomin an hong zui sa nôka. Korinth-ah hin Paula chu kum khat le tha ruk vêl a châma. Kristian tam tak a siama, khannisian Judahai ngêtin an hong inbuaihai nôka. Khanchu, Korinth ata a inzin phutna hmun Suria rama Antiokei-ah a hong kîr nôk tâka.

Paula-hai chu Thuhрила inzin thiaiin Europe rama Thurchi Sa an indartira, mihai Kristian an siamhaia, khuua tam taka Koiindang an hong inding tâk a ni.

Chângvong : Tir. 17:30.

"Pathianin ama ei inhriat no laia khan chu inhre loi om a tho ngaia; khannisianlân, atûn chu ram tina mi murdi irlet hrangin

THUMAHRUAI

Tangram Presbytery Sunday School Union-in nâipang irchulai bu thar siam hrang a iti chu Pathian hrâtna zâr le sinthotuhai taimak insuana zârin bu khatna chu kumin sûnga hmang thei hranga ei om sika hin a sân lôm ei ti ok a ni.

Nâipang irchulaibu siam hih thil intak tak a nia, an kum irmîl dân en thiaia, an inhriat thei hrang anga thîr vêla irziak a nanga. Hi sika hin inson a ni mânin TPSSU Text Book Cell-haiin kuluk takin, zoro tam tak sêngin an enindik zit hnungin inson a hong ini tâk a ni.

Pathian sintho a nih tia irpêk taka taimak insuaa nir ziak petuhai chungu lômthu ei hrila. Khan, a enindiktuhai chungu khom lôm thu ei hril sa a ni. Hi lekhabu hmangtu murdihai chungu Pathian ata irlâppuina tak donga satvurna ni pui ngêt hrangin ei nuamin ei isabei a ni.

Sd/- Upa. Buangneilian,
Moderator,
Tangram Presbytery.

Sd/- Upa. R.C. Liana,
Secretary,
Tangram Presbytery.

NÂIPANG OMDÂN (PSYCHOLOGY)

Sunday sikul-a hin Department dang danga ei izêk nasan a oma, a san chu an mi zir le an kum fe dân en a nanga, Beginner le Primary-hai hih an la ir-ang dêna, Intermediate le Senior khom ar ang dêna, Junior hi irchu theiin chu fel tak le hoi zoro tak a ni sikin.

An taksa nuam dân hin an lungrîlin an irzuka, hi Junior-hai hih nâipang nihai khomsian, taksa tiang hin a thei an nuam ngaia. Itinrêng, a hril nêkin a tho an nuam zoro a hong ni thiai ngaia. Khasikin, insung tiang mo, sunday sikul tiang mo, tho hrang pêkhai hih thil sa le poimo lai tak a ni.

An irngaituana khom hi a hrâta, thonthu le irhoitirna ringota hril hin a ruk ti thei ngai mahaia. A tak tak le a om ngêt a nih ti hi an inhriat nuam dân tak a ni tâk sika hin, Bible-a mi thurchi ei insîr pehai khomin a thei hrâmin chu Bible-a omna lekhabu, a bung le ar châng hril pehai hih thil satak ni le ar hoi. Map-hai khom hi irhmutir thei ni sianlân, an lunginchong hrât lai tak a ni sikin thil khom hih an inhriat inrang ngai a ni. Khasikin, Bible irchâng an inhriat intam theina hrang ngaitua pehai a sa.

An nuamna (emotion) hi a kêra chu ar sânga, a kêra chu ar hnuai pehai ngai, hi hih an mizia a la'r lang infel thei no sika a ni. Mi dang nêka thei irtina hi a tam pehaia, tho thei loi nei hih thangtômna tak an nei ngaia, khasikin irchutirtuhaiin sataka hruai no'n chu kumtuanga hrât thei lina a pêk thei ti inhriatpuihai a sa.

An kholai nun :

Rual leh irpôl an thei tâk sikin, rual sa nei an nuam lai tak a nia. Nu-pangin nupang rual irpôlpui an nuama. Pasalin an pasal chanpui irzuipui an nuam ngai. Khasikin, nupang le pasal irsiatna hmuna intoitirhai hi a sân a sa a ni. Junior pôl nâipanghai hin mi roiinpui le thil tho thei an ngaisâng tak taka. Hi sika hin ei irchulaibu-a khom hin mi thil tho thei le roiinpui thuhai hong uar ei ta, an roiinpuina le danglam bîkna

IRCHULAI - 34

EUROPE RAMA THURCHI SA

A thil tum : *Rammual ram lian uala Thurchi Sa an darh dân inhriattir.*

Tep hrang : *Tir. 16:9-12; 17:1,2; 18:1-4.*

THUMAHRUAI

Thurchi Sa hi ram tina an dara, ramlian Europe ram tina an darh thu ei irchu hrang a ni. Tirtôn Paula'n, Pathian Thu Asia minor le a kôlvêla ram tina a hrila.

Europe ram dênin Paula le a chanpuihai chu Thurchi Sa an hrila. Europe-ah khua an hro poimohai chu : Fillipi hai, Thessalonika hai, Beroia hai, Atheni hai le Korinth khua hai an ni. Filippi hih Makedonia ram khopui poimo tak a ni. Paula'n Thurchi Sa inpuangin Thessalonika, Filippi, Beroia, Korinth khuahai an zina, Pathian Thu an darh tâk a ni.

1. Makedonia ram tiang Paula hai an fe : Ei thupui chu 'Europe rama Thurchi Sa' ti a ni. Galatia rama Thurchi Sa hrila an inzin hnungin Paula chu Sila hruaiin an zin suak nôka, Lustra khuua khan Timothea a om saa, inthum an ni ta. Troas khuua an om laiin Paula irmanga mi inkhatin, "Makedonia rama hong kâiin lân, ni hong san ro!" tia ngênin a hmua (Tir. 16:9). Makedonia ram chu Europe ram huam sâng a ni. Khanchu, Europe rama Thurchi Sa hril hrangin an fe tâka.

2. Paula le Sila-hai lung ina an khum : Makedonia rama khopui lian tak, Filippi khopuia khan Paula-haiin Pathian Thu an hril ngaia. Tuipui kôla chongchaina hmun bîk a neia, khataka khan an fe ngaia. Irchongnu, Ludi (sum bepâr thotu) chu Pathian Thu a iam tâka, baptisma khom a chang zela. Pathian Thu hril sikin Paula le Sila chu intângna ina an intâng tâka. Kha intângna ina khan zân sôt an chongchaia, hla an saka, intângna ina mi omhai khomin an irngaia. Khan, hnîngnu a hong thoa, intângna in mikot murdi a hong irhong zita, intângna ina mi omhai kuta thîrhruai an ibun chu a hong irkhek zit tâka. Intângna in

4. Samari mihaiin Irtha Irthiang an chang : Samari mihaiin Thurchi Sa an pom ta ti Jerusalem-a om Kristianhaiin an lei inhriata, an kuanga fe hrangin mi inhni Petera le Johana-hai an tîra. Iam tharhaiin Irtha Irthiang la chang mahaia, Petera le Johana haiin Irtha Irthiang an chang theina hrangin chongchaina an nei pehai tâka. An lu chung a an kut an nghata, kha renga khan Samari mi, Pathian thu zôm tharhai khan Irtha Irthiang chu an chang pe tâka, an lôm tak tak a ni.

5. Simona'n Pathian sinthotheina irchôk a tum : Petera le Johana haiin mi chung a an kut an irnghata, Irtha Irthiang an chang ta ti Simona'n a hmu'n chu a hnarsa le ar zukhaia. Simona'n, "Hianga thuneina hih ni pe sa roi, tu chung a khom kut kir nghatin Irtha Irthiang an chang theina hrangin," tiin sum pêka irchôk a tum tâka. Petera khan a kuang, "Pathian thil manboi pêk hih sumin irchôk ni tum sikin, ni sum le nin pumpuiin irhmang ni ti," (Tir. 8:20) tiin a hala. Simona'n a tho indik nozia chu an hriata, "Nin thil hril hih ki chung a ite a tung nona hrangin nangni'n Rengpa kuang ni chongchai pe roi," tiin a ngên tâka. Kha zoiin chu Samari rama khua tam tak chung a Thurchi Sa an hril tâk a ni.

Chângvong : Rom. 15:21.

"A thurchi an la ihril ngai loina mihai khan chu hmu an ta, lan hriat ngai loihai khan inhriat an ti."

Irdonna :

1. Samari ram hih khô hmun tianga om ma ni?
2. Samari rama Thurchi Sa hril masa taktu khah tu ma ni?
3. Samari rama iamtuhai kuanga fehah khah tuhah man ni?
4. Itin mo Samari mihaiin Irtha Irthiang an ichang?

* * * * *

An kholai nun tianga hin, rual pôl an thei tâk sikin rual bîk nei hi a hoi an tia. Hi zoroa hin sunday sikul fe hi an irlôk tak taka, an inghâkhmo tak tak ngai a ni. Khasikin, Pathian biak dân hih irngai irsângtir ngêt hi a sa. Insûng tiang le sunday sikul irkopin an dam sûnga an irnghil thei loi hrang ei itho thei ten Pathian biak dân irchutir sin hi a ni. An la chîn lai khan chu mi tho dân enton kha an nia, atûn chu lungrîl ngaituana a taka tho theina an nei tâk sikin, Pathian hring le itinrêngthotheitu tianga an irngat hrang dân ngaituapuihai sa a ti.

Junior pôla hin ze dang dang, irchu viata inhriat hrang hi an nei senga. An tufiam tho rêng rêng khom hi pôl irsiam zôi ang hi an nia; khasikin, pôl (Group) lungrîl an nei sabak ti inhriat hrang a ni. Hihai hih hmangmunom ei itum sa hrang a ni.

Junior pôla hin kum 9 - 11 mi ni hranga iti a ni sikin, hi nêka nâipang an omin chu ei irchulai (lesson) hih a irsâng pehai hrang a nia, inhre thei zoi no nihai. Khasikin, an kum dik tak irfûka ei siahai no'n chu hnông ti no chu tho hrang dang nei mahaia, eini lakin nâipang pualoi angin ei behai ngaia. Khasikin, an kum dik tak ang hin siahai ngêt a sa.

SANDE SIKUL THILTUMHAI

1. *Pathian thu (Bible) irchutir.*
2. *Kristian thurin irchutir.*
3. *Kristian tho hrang le omdân hrang irchutir.*
4. *Pathian biak irchutir.*
5. *Koiindanga mi satak ni hranga siam.*
6. *Pathian inhriatna dik tak nei hranga kaihruai le changpui.*

IRCHULAI - 33

SAMARI RAMA THURCHI SA

A thu tum : *Thurchi Sa hril poimozia*
Tep hrang : *Tir. 8:5-25.*

THUMAHRUAI

Tianlai Kristian ei chang mân khan chu ei pi le puhaiin ramhuai hih an chi tak tak ngaia. Sa thisen leh irbôlna ei lei nei ngai. Thurchi Sa dong masatu Sâphaiin Jisua thurchi an ni hong inhrila, ei lei ipom tâk a ni. A vuan hin ram inkhat Samari rama Thurchi Sa thu an idong thurchi ei irchu hrang a ni.

Samari rama Thurchi Sa hriltu chu Filipa (mi sari laia inkhat a ni) hi khuua Thurchi Sa a hrila, mi tam takin Thurchi Sa an lei pom tâk a ni.

1. Samari ram : Samari ram hih Juda ram hmâr (north) tianga Galili ram leh ramri irchel a ni. Samari chu khopui lian ual a nia, Samari kua le a kôlvêla ram chu Samari ram an tia, a rama mipuihai khom Samari mihai an ti ngai. Phâr sôm indam laia lômthu hril khom khah Samari mi a nia. Lampuia mi sualhai lei izêm enkoltu khom khah Samri mi sa a ni. Samari mihai chu Israelhai leh irchi khat zit a nia, khannisian kum tam tak an om hnung zoia chu nam dang daiin an om tâk a ni.

2. Filipa'n Samari khuua Thurchi Sa a hril : Pentikos nî, Irtha Irthiang a chum zoia khan Kristian an pung hrât tak taka. Khannisian, Kristian dengintheitirna a oma, Stefana chu lunga dêng that a ni. Kristianhai chu Jerusalem ata an indarh tâka. Upa sari an inthang laia mi chu Samari khopuia a fea, Samari mihai kuang Thurchi Sa a hrila. Dam loihai le ramhuai imanhai an dama, mi tam takin Thurchi Sa an pom tâka.

3. Dôithei Simona a piangthar : Samari rama hin dôithei inkhat a oma, ar hming chu Simona a ni. Kha pa khan, "Mi lian ki ni," tiin ar

mi inditbêk nei ngai mah ti dik takin kin hriat,” tiin Krista Thurchi Sa chu a iam nuam murdihai ta hrang a ni. Petera’n thu a hrila, a thu irngaituhai chung a khan Irtha Irthiang chu a zuang tung tâka, Pathian an inpâk tâk a ni. Petera zuitu Juda Kristian-hai khan irkhêl an tia. Khanchu, Kaisari khuaa Jentail-haiin Jisua Krista an iama, baptisma an chang tâk a ni.

Chângyong : Tir. 10:34,35.

‘Pathianin mi tinrêng irang natin a ni en tih kin hriat infel ta. Nam tin laia tukhom ama inhriata, sin fel tak chu a pom inruk mi a ni ngai.

Irdonna :

1. Pathian chi mi, Rom sipai irza hruaitu irhming kha i ma ni?
2. Rom sipai hmunpui khah khô khua ma ni?
3. Petera kha tu ina mo a itung kha?
4. Pathian saninhringna hih tuhai ta hrang ma ni?

* * * * *

**SEN KHATNA
PATHIANIN A MIHAI A HRUAI NGAI**

IRCHULAI - 1

AIGUPTA RAMA ISRAELHAI KAMANGNA

A thu tum : Pathianin a mihai kamangna khêk an hriat.

Tep hrang : Lk. 2:41-52.

THUMAHRUAI

Mihriam le mihriam irsoisak dân thurchi mo nin inhriat ta? Tianlaia mingoi (Sâp)-hai le Africa midukhai, suaka an chelhaia, an soisakhai dân hai le vok, ui, âr angin an irzuar irhlôm ngai thurchi ei irchu hrang a ni. Khaangin, a vuan chu Israelhai Aigupta suaka an intâng thurchi Bible-a om hih ei irchu hrang a ni sikin satakin ler ngai ei ti.

Ei Bible irchâng tep bâka hin Mosia’n Aigupta mi a that sikin Midian rama a rotna thu hmu ei ta, Midian rama a om sâng hih kum sômminli vêl a nia. Aigupta rêng a lei thi nôk tâka, a hong kêr nôk tâk a ni. Hi Aigupta rêng thi hi Seti I tia inhriat a ni. Khan, Mosia Midian ram ata Aigupta rama a hong kêra hin kum sômriat mi a ni (Exo. 7:7). Aigupta rama rênghaiin Israel nâihai an soisakhai hrai sikin, Israelhai intakzia le kha laia Pathianin ar chihai laia a chonginkung anni inzôkna hranga Pathianin a inhriat mai lam le saninzôkna hrangin sin a tho ngêt hrang dân ti hi a ni. An khêk irhâi chu Pathian kuang a tung tâka ti hih Pathianin a lei inhriat vaih ni loiin, “Sansuakna sin a phut hrang dân,” tihna ang a ni.

1. Aigupta rama Israelhai an pung : Ei omna hmun ata thang tiang Aigupta ram **Egypt** an iti ngai hi a oma, Map khom irhmutir thei ni sian, Aigupta ram hi tianlai khan chu ram roiinpui tak a nia, rêng changhai kai chu ‘Faroa’ an tihai, a omzia chu in roiinpui tihna a ni. Aigupta ram kôla hin Israel ram hi a oma, tianlai khan Israel rama hin châm inthang tak a tâka, fâk le nêk an irsam tak taka. Israelhaiin Aigupta rama bu an irchôk ngaia, kha rama khan Josefâ khom hih a urênghaiin

an zuar lai khan Aigupta rama ar chôktuhai khan an zuar nôka; a fel sikin inhnunga chu Aigupta rama rêng Faroa hnuai officer lian takin a oma. Kha zoroa khan bu irchôk hrangin a urênghai kha an fea, a urênghai leh an ir-êta, an pa Jakoba khom an hruaia, Aigupta rama hin an om tâka. Khanchu, kum sôt tak an om hnungin chu an hong pung intam tak tâka, Aigupta mihaiin an hong ngîkhaiin an chung a nunsia an insua tâk a ni.

2. Israel nâihai Faroa suak an chang : Israel nâihai khah suaka an inomtirhai tâka. Aigupta rêng Faroa khan Israel mihai kha soisakin sin intak tak an thotirhaia. Aigupta rama hin vadung lian tak **Nile** an iti hih a oma. Kha phâi lum kêra khan fapon le pilchil irzêlin pilrôngar (Ita) an siamtirhaia. Irngai viat loiin an hal phiarhaia, râidâng le se hruihai leh hin an vîk phiarhai ngaia. Senkhathai chu sorkârin an insintirhaia, pil tuk le thil dang sin intakhai an inthotirhai ngaia, Aigupta mihaiin a sate'n an hrunghaia, intak ti hraiin sôn le zân in loiin an inrôm ngai a ni. Nin inrenhai mo? Inren om zap an ti na!

3. Pathianin Israel nâihai an renhai : Israel nâihai hih Pathian nam inthang an nia, Pathian thu zôm nam an ni. Aigupta mihai chu millim biak ngai an nia, Pathian thu zôm ngai loi iamnotu an ni sikin, chongchai ngai loi an ni. Israel nâihaiin chu an intakna le an tuangnahai khah Pathian kuang an intung ngaia, irvân tianga thîrin an chongchai ngai a ni. “O Rengpa, Aigupta suak ata hih ni zuang sansuak ta ro, intak kin ti hrai ta,” an ti ngai. Pathianin irvân ata Israelhai kha a hmuhai ngaia. Aigupta mihaiin an isoisak, deng an intheitir lamhai khah an renhai tak taka, an chongchaina le an khêk irhâi khah a inhriat mai a ni.

Chângvong : Exo. 2:25.

Khan, Pathianin Israel irchihai khah a thîr maia; khanchu, Pathianin an intak tuangna khah a changpuihai ta.

Irdonna :

1. Tuhai mo Aigupta rama irchi inpung intamhai kha?
2. Aigupta rêng hai irhming khah imo an ti ngai?
3. Tuhai mo Aigupta suaka om?
4. Pathianin tuhai kamanga khêk irhai mo a lei inhriat kha?

an ngaiirsâng ngai.

2. Vântirtônin Kornelia a chongpui : Sôn khat chu dâr hni (2 P.M) vêla hin Kornelia chu a bing dokin an ina a oma, Pathian kuang a chongchai ni a ti. Kha zoroa khan, vântirtônin, “Kornelia,” tiin a zuang koi thuta, a chi tâka, “Rengpa, i ma ni?” a tia. Vântirtônin khan, “Ni chongchainahai le ni thilpêk thuhai khah inhriat mai hrangin Pathian kuang a hong tung ta. Atûn hin Joppa khuua mi tîrin lân, mi inkhat Simon Petera an iti chu hong hruai ro; savun siamtu Simona ina a tung, a in chu tuipei kôla a om,” a tia. Vântirtônin a fe zoi le chu Kornelia'n a sipaihai laia Pathian thu zôm mi hih Petera zong suak hrangin a tîr zel tâka.

3. Petera'n inlârna a lei hmu : Petera chu Thurchi Sa hrilin Joppa khuua Simona ina a tunga. Petera chu a tungna in chung zôla bu nêk zoro lai vêlin chongchai hrangin a fea. A phîng a châm tâka, a chongchai laiin thil irkhêl tak a hmua. Irvân ata bôm/kok lian tak, kil minli nei hruia irkhit a hmua. A sûnga khan ran ke minli nei chi le ran thilhring le chunglêng va chi tinrênghai an oma. Judahaiin sa hih fâk zit ngai mahai, fâk irthiang loi an neia. Irkhêl ti taka a thîr laiin, hnukirhâiin, “Petera, thoi ro; thatin lân fa ro,” a zuang tia. Petera'n, ‘Rengpa khang kha ni mah; irthiang loi le porinche rêng rêng ite fa ngai ma ung,’ a tia. Khannisian, chong irhâiin, “Pathianin ar thiang tâk a iti chu nangni'n irthiang mah ti no roi,” a tia. Khang khan voithum vêl a ti zoiin chu bôm chu irvân tiang lâk nôk a ni ta.

4. Petea'n Kornelia mi tîrhai a zui : Petera'n thil irkhêl tak a hmu laiin, Pathian Irtha'n, “Mi inthumin nang an zong mai, thoiin lân, chumin lân, anni chu ki itîr an ni,” a tia. Petera chu in chung rengata a zuang chuma. Kornelia mi tîrhaiin an lei nghâk maia. Kha mihai khan Kornelia'n a tîr nasanhai an hrila, Petera'n a lei inhriat thiam zita. Khanchu, zâna an riaka, tûknôka chu Kornelia mi tîrhai chu a zuia, Kaisari khuua khan a fe tâka.

5. Jentail-haiin Thurchi Sa an dong ta : Kornelia ina khan mi tam takin Petera chu an lei nghâka. Petera a hong tunga, sipai hruaitu inlal tak, Kornelia'n khûksadelin Petera chu chubai a lei mûka. Khanchu, Petera'n vân ata thil a ihmu khah an hriat thiam tâka. Judahaiin Jentail-hai chu an hmusita. Thurchi Sa khom dong thei hranga tûng ni maka.

**SEN RIATNA
THURCHI SA INDARH PHUTNA THU**

IRCHULAI - 32

KORNELIA INAH THURCHI SA

A thu tum : *Jentail-hai khom Pathianin a saninhiring nuam.*
Tep hrang : *Tir. 10:1-48.*

THUMAHRUAI

Kornelia chu Rom sipai irzakhat hruaitu a ni. Nâipanghai! sipai hruaitu ulian nin hmu ta ngai mo? Sipai hruaitu lian chu an lal tak taka; a sipaihaiin an hmu photin chu chubai an mûk ngai. A vuan hin sipai hruaitu inlal tak le a insûng mihaiin Thurchi Sa an dong thu ei irngai hrang a ni.

Kornelia irhming irput hi mi roinpui tak, Rom sipai General Publina Kornelius Sulla, 82 BC vêla khan a om tâka, a sân ar hming an thanga; khasikin, ‘Korniela’ irhming irput hi mi tinin an irzuk a nia, hi sipai hruaitu khom hin hi irhming hi a irput tâk a ni.

Sipai irza hruaitu omzia : Sipai irza hruaitu ti chu ‘Centurion’ ti a nia, atûnlaia Captain ei iti ang hi a ni. Sipai irzakhat hruaitu tihna a ni. ‘Itali pôl’ ti hih sipai battalion irhming a nia, an battalion-a hin sipai irza hruaitu 500 - 1000 an om thei. Thuthung Thara hin sipai irza hruaitu (ringa) thurchi an langa : Kapernaum khuua sipai irzakhat hruaitu nâipa Jisua’n an dam (Mat. 8:5; Lk. 7:2); Kros bula mi (Mk. 15:35; Lk. 23:47); Jerusalem sipai irzakhat hruaitu (Tir. 22:26); Julia Augusta pôla mi (Tir. 27:1) le Kornelia-hai an ni.

1. Kornelia le a insûng mihai : Kornelia insûnga Thurchi Sa a tungzia ei irchu hrang a nia. Kornelia hi Jentail Kristian masa tak a nia, a insûngkua hih Pathian ngaisak mi an ni. Kornelia chu Rom sipai irzakhat hruaitu a nia, Jentail nam a ni. Rom sipaihai hmunpui, khopui lian Kaisari khuua a in mihai leh an oma. A dôngma le a nâihai khom an fel tak taka, an insûngkuain Pathian an chi tak tak ngaia. Pathian kuang an chongchai rual ngaia, mi inrianghai khom thil a pêk ngai, khasikin sipai inlal tak ni khom sian mi tinin

IRCHULAI - 2

AIGUPTA RAMA ISRAELHAI SUAK ATA ZÔKNA

A thu tum : *Pathianin ama iamtuhai chu an intakna ata a sansuak ngai.*

Tep hrang : *Exo. 3:1-10.*

THUMAHRUAI

Matona Pathiannia Sande Sikul fe murdi’n nin kut phar u ta? Ei thu irchu khah nin lan hriat mai mo? Tuhai mo vîk fâkhai kha? Tuhaiin mo an ivîkhai kha? Kha laia khan chu changpuitu nei mahaia, a vuan chu changpuitu an nei thu ei irchu hrang a ni.

1. Israel nâihai hruaisuak hrangin Pathianin Mosia a tîr : Matona khan Israel nâihai kha Aigupta mihaiin deng an intheitirna thu ei hril tâka, Israel nâihaiin Pathian an koia, an chongchai ti khom ei hril tâka. Pathianin an kamangna khêk irhâi khah irvân ata an hriat maia, changpuitu an nei tâk thu ei irchu hrang a ni. Pathianin Mosia a tîr lai hin ramchâra a tarpu Jethroa belra rual a enkol lai a nia; khaanga belra pâl a enkol laiin Pathianin Mosia ar tongpuia. A chongpuina hmun tak khom Pathian tâng, ‘Horeb’ ti a ni. Pathianin a ichongpui dân khom hih irkhêl tak a ni, chînribuk hi kâng inhek loiin ar al zun zuna. Kha mei ri-al ata khah Pathianin, “Mosi, Mosi,” tiin a zuang koia. Mosia khan, “Hin ki om,” tiin a sâma. Khanchu, Pathianin Israel nâihai Aigupta ram ata hruaisuak hrangin Mosia kha a itipui mai a ni ta.

2. Mosia’n a ngîk : Mosia hin Pathian itîrna thu an hriat ata hi chu a ngîkin a rin dor dora. Pathian kuang irphialna tam tak siamin a hrila. Keima hih Faraa kuanga fea Israel irchihai Aigupta ram ata hruaisuak hrangin ite ni ma unga, tiin a sâma. Khannisianlân, Pathianin a ompui hrang thu a hrila. A kuta khianghrol chôl lai kha hnuuaia pai hrangin a tia, a hong paiin chu mirûl a hong chang pea, an tânsan ti ei inhriata. Khannisian, Pathianin ar mei tiang chel nôk hrangin a tia, a chela ni’n chu khianghrol a chang pe nôk zôia. Pathianin ama fepui hrangin a upa Arona’n a fepui hrang thu a hril saa. Khanchu, Pathian thu zômin

3. Mosia'n Arona hruaiin Faroa a chongpui : Mosia le Arona chu Faroa kuang an va fea, Faroa kuanga khan, Pathianin hril hranga a iti angin Israel nâihai khah ramchâra fesuak hrangin a va ngêna. Khanisian, Faroa khan lei phal pe maka.

4. Pathianin Aigupta mihai a hrem : Faroa khan a lei phalhai no sika khan, Pathianin Aigupta mihai a hremhai tak taka. A maton taka an ram sũaga tui murdi thisen an chang pehai zita, sũa sari chu tui in thei loiin an oma. Kha hnung chu, uichok a hong intâm-tir pehaia, insũa le hmun tina a bit zita. Voithumnaa khan chu misê an intâma, vâiphin tam dôr khah misê an sip zita. Kha hnung chu Aigupta ram pumpui kha thoivâi intâmin ram pumpui khah an sip mat tâka. Kha zoiin chu ran hri a hong lêng nôka, an ran tam takhai an thi zit tâka; kha zoiin chu sakhuai hi a hong lêng nôka, mi murdi'n an irvei chita. Hi zoia hin Pathianin irial an thotira, mihriam le ran a dêng polhaia, chîmuhai khom a dêng siat zoi zita. Kha zoiin chu khâi a hong intâm-tir nôka, irnêng pumpui an dâp zita, rammual inthimin sũa thum a izîng pehai a ni. A hnungkhôn taka chu Aigupta mihai nâilutîr le an ran suak masahai an thitir pehaia, a ram chu chap irhâiin a sip zoi tâka. Hi hremna murdi hih Aigupta mihai omna hmun tina a tung pehaia. Israel mihai omna chu an zôk thei zita. Hi hremna chi dang dang sôm-khat vêlin a ihremhai a ni.

5. Israel nâihai an suak : Aigupta mihaiin an in mithihai an châ lai tak, zâna chu Faroa khan Mosia le Arona an koitirhaia, “Thoi unglân, ki mihai kuang ata hi suak roi,” a tia. Pathianin a mihai chu Aigupta mihai inren an hlotirhaia, sumru irvôna hai, rângachak hai le puanhai an izong murdi a pêkhaia. Khanchu, kha ni zân zela khan Israel mihai khah an suak dûl dûla. Rameses khua ata kha an belra pâl le saring-seihai leh an suak sup sup; hmun inkhat Sukoth an iti hmun dênin an fe tâka. An tam dân chu nâipang le nupang tep loiin pasal ulian ringot khom nuairuk an ikâi a ni. Pathianin a mihai khah a hruaihai maia; sũa an matona sũamin a hruaihaia, zâna meiri-alin mipuihai kha masanhai loiin a hruaihaia. Khasikin, Pathian iamzoitu chu intakna hmuna khom a hruaisuakhai ngêt ngai a ni.

Chângvong : Sam 46:1,2.

Pathian chu ei zôkna le ei hrâtna, kamang laia changpui lattu

koia, “Ki nâi, a vuan chu grep irhuana sin va tho ro,” a tia. Ama khan, “Nuam ma ung,” a tia. Khanisian, ar ngaitua sabaka, pa thu zôm loi chu a sa ti maka, grep irhuana sin tho hrangin a fe lem tâka. An pa khan a nâipa dang khom khah grep irhuana sin tho hrangin a tia. Ama khan, “Ka pa, fe ki ti,” a tia. Khannisian, grep irhuana sin va tho hrang khan a nuam no sikin fe ta maka, ti hih a ni.

3. Jisua'n ochaihai ar don : Kha thu bongte an sũa zoia khan ochaihai, vântâng ulianhai le a thu irngaituhai kuanga khan, “A tu khan mo a pa nuamlam a sin?” tiin ar donhaia. Nâipa, sintho khan mo a pa inlôm-tir ni, fe ki tih tia sintho loipu khan mo? a tia. Ochaihai khan, “A masapu khan a pa inlôm-tir a ti,” an tia. Jisua nuam dân takin an sũa a ni. Pathian khan chongbâi vaiha thu zôm-tu nêkin nun le sinthoa thu zôm-tu khan a nuam ual. Eini khom hin chongbâi vaih ni loiin nunchan le sintho'n Pathian thu ei izôm hrang a ni.

Chângvong : Mat. 7:21.

“Rengpa, Rengpa ni ti narânhai chu irvân rama lût no nihaia; ka pa irvâna mi nuamlam thotuhai kêng an ilût hrang.”

Ir donna :

1. Tuhai mo Jisua hong irsêlpuihai kha?
2. Nâipa inhnihai khan a tu khan mo an pa an inlôm-tir?
3. Tuhaiin mo Jisua kha an isêl?
4. Itho sikin mo Jisua khan tempil-a thil zuartuhai kha a nam inrîl pehai?

Irdonna :

1. Siahlo inthum kuang khan an pu'n talent i dôr seng mo an kolt-irhai?
2. Talent inpunghai khah itin mo a ti?
3. Talent inpung loi khah itin mo a ti?

IRCHULAI - 31**NÂIPA INHNI CHONGIRKHEK THU**

A thu tum : *Pathian khan chongbâi vaiha thu zômту nêkin a taka zômту an dit.*

Tep hrang : *Mat. 21:23-32.*

THUMAHRUAI

Urêng, sangnu sangpa nin nei mo? Nin urêng laia takirtâi tak mo nin nin ni, irin tam tak mo? Nin nu le nin pahaiin sintho nuam takirtâi ti'n nangni an inpâk mo sintho nuam loi, irin tak tiin mo? Nu le pa inlômtirtu ni hih satak a tih ti roi? A vuan hin ulenâi irang loi tak thurchi ei insîr hrang a ni.

1. Jisua le ochaihai irsêlna : Jisua khan Jerusalem Tempil ar thial infâi ti thu ei inhriata. An ochaihai sum lâklûtна tak, an sum thûlna hai a nam inrîla, neinun zuarhai an hnotsuakhaia. Kha nikhuua khan Jisua chu tempil-a a va'n khôm nôka, mihai Pathian thu ar chutirhaia. Hi hmuna hin matona khan Jisua hin thil a lei thôna sika khan ochaihai khah an ning an mura. Jisua'n Pathian thu ar chutirhai lai taka khan ochaihai an hongga, "Tu thu'n mo hi thil hih ni itho? Tu'n mo thu nang a ipêk?" an tia. An irdonna kha Jisua'n satakin sâmhài nuam maka, "Nangni ki irdonna hih nin ni sâm thei no sikin, kei khomin nangni hril ual no ning. Khannisianlân, thurchi inkhat nangni hril ki ti," a tia; chongirkhek thu hmangin an sîr tâka.

2. Ulenâi inhni thu : Jisua thu'nsîr chu hi hih a ni. Mâna khan mi inkhat hin nâipasal inhni a neia, grep irhuan satak a nei saa. A nâipa

hih tuikhanglian sînga irson lût khomsian ite chi viat no ning.

Irdonna :

1. Israel nâihai khah tu suaka mo an intâng?
2. Anni hruaisuak hrangin Pathianin tu mo a itîr?
3. Pathianin itin mo a hremhai kha?
4. Tu mo Israelhai insuaktir nuam loi kha?
5. Israelhai an suak lai khan i dôr mo an tam kha?

IRCHULAI - 3

ISRAELHAI PATHIANIN A HRUAI

A thu tum : *Pathianin a mihai chu irnghilhai ngai mah.*

Tep hrang : *Exo. 14:1-31.*

THUMAHRUAI

Nin mit insîng zit hi roi. Hong meng ta roi. Nin mit nin insîng lai khan a zîng mo? A zîng kêra chu lampui ei hmu thei no sikin fe an tak ti roi na! A zîng tak tak lenvângin chu ite fe thei mak meh ti roi. Senkhat lenvângin chu a zîng hi ei chi mo? Khannisian, a vuan hin a zîng lai ata zôkna thurchi ei insîr hrang a ni.

1. Aigupta sipaihaiin Israelhai an irzûl : Matona khan imo ei irchu tâk kha? Israelhai Aigupta suak ata an zôkna thurchi a ni. Nin lan hriat mai mo? A vuan chu 'Pathianin Israel nâihai an râlhai ata a sansuakna thu ei irchu hrang a ni. Khaang khan Israel nâihaiin Aigupta ram ata an suak hnung khan lam hlatak an tung mân zela khan Aigupta rama rêng Faroa khan, a lei insuaktirhai khah ar sîr nôka. "Israel nâihai hih ei ram ata an suak zitin chu sintho hrang mi khom man ta no ih," a tia. Khanchu, a sipaihai kuang, "Nin râlthuamhai irbel unglân, va'r zûlhai lat roi," a tia. Kha laia an râlthuamhai chu ufei sei tak takhai ang hi, chem seihai le phôhai ang hi a nia. Kha laia khan chu motor le vuangna an la nei no sikin, sakor le tâlihai hi motor anga an ihmang ngai a ni. Khahai leh khan an irzûlhaia, an phâkhaiin chu Aigupta rama ngêt inkîrtirhai hrang ti an insâpa; an nuam no'n chu thatpaihai hrang an iti a ni.

2. An phâkhaina : Israel nâihai chu hmun inkhata Baal-Zefon tuipei kôla an riaka, puan in an lei sung senga. An tam dân kha nin lan hriat mo? Nupang le nâipang tep loiin, pasal ulian ringot khom nuairuk an ikâi a ni kha. An belra pâlhai leh kha hmuna khan an irbuk khôma. Voikhat rengin Aigupta sipai pâl irhâi an inhriat tâka, "Aigupta sipai pâl an hong e," tiin an irkoibuka. Râl rengata an lei thîrhaia, sipaihai

tho indik loina khoma chong tam ngai hi a nia; "Kei chu ka pu hin a ni pêk intôm," tiin a hrê zita. A pu ta hrang khan iamom maka, sathnem irngai mah. Sum hrêa buaipui kha nuam sa maka, a talent dong chu inpung viat loiin irnênga a phûm tâk a ni.

3. An pu a hong kêr : Sûn tam tak an zin hnungin an pu chu a hong tâka. A siahlo inthumhai chu a koihaia, an sintho dân ar donhaia. Talent ringa dongtu khan, "Ka pu, nangin talent ringa ni nin koltira; en ro, talent ringa dang ki hlosuak e," a tia. A pu khah a lôm tak taka, "Saihlo sa le iamom, ni tho'n sa e; tômte chung a iam ni oma, tam tak chung a nang inomtîr ki ti," a tia. Talent inhni enkoltu khom khan a pu kuanga talent inhni dang a hlosuak thu a hrila. A pu kha a lôm oka, talent ringa dongtu kuanga a iti ang khan a ti pea, "Ni pu lômnaa lût ro," a ti nôka.

4. Talent khat dongtu : Talent khat dongtu khah a koia, a zôk theina hrang lam a siama, "Ka pu, ni ni ti kher kher ti kin hriata; ni itû loina khom ni ât ngaia, chi ni inthek loinaa khom a ra ni bûm ngai a ni; khasikin, nang ki chia, ni talent kha irnênga ki phûmpai tâka; en ro, ni ta dên kha ni ihmu nôk a ni," a tia. A pu kha lôm ni mo? A pu kha a ning an mur tak taka, "Siahlo soal le thaboipa, ki itû loina khom ki âta, ki inthek loinaa khom a ra ki bûm ngai ti nin hriat mo?" tiin a hal tâka. Khanchu, "A talent inkhat dong kha lapai unglân, talent sôm neitu kuang pe roi," a tia. Kha khom khan a ruk la ti maka, "Siahlo soal kha pên tiang inthim kêra paisuak roi," a tia.

5. Ei talent inkol inpung : Hi thu hih Jisua'n chongirkhek thu a insîr a ni. Hi thu a insîr nasan chu ama ta hranga iamoma a thu zômthu hai chu talent inpung inhni a chôiirsâng angin chôiirsâng ni e ta, a thu zôm notu chu hrem an ini hrang a ni. Pathian khan sum ni kher loi, talent chi dang dang a ni pêk senga. Ei hrisêlna hai, ei hrâtna hai, ei lekha theina hai, ei inhriatna hai, ei hla sak theina hai, irdâi ei theina hai, thu ei insîr theina hai le theina chi dang dang a ni ipêkhai hih ama chôiindômna'n le a ram irzatna'n ei irphalin chu ei talent inkol hih a pung zêl hrang a ni.

Chângvong : **Mat. 25:21.**

"Siahlo sa le iamom ni tho'n sa! Tômte chung a iam ni oma, tam tak chung a nang inomtîr ki ti; ni pu lômnaa dongpui sa ro," a tia.

IRCHULAI - 30

TALENT CHONGIRKHEK THU

A thu tum : *Pathian kuang ata ei thil donghai hih ama ta hrangin ei ihmang nuam hrang a ni.*

Tep hrang : *Mat. 25:14-30; Lk. 19:11-27.*

THUMAHRUAI

Nin nu le nin pahaiin sum nangni an pêk ngai mo? Imo nin loh ngai? Nâipang soal senkhat chu an nu le an pahaiin lekha le pen irchôkna hrangin an pêkhai zoro'n thil dang an irchôk ngai. Tholôm hrangin an pêkhai khomin thil dang irchôkna'n an hmangpai ngai. Pathian ikhôm-mâk tak a ni. A vuan hin Jisua'n sum enkoltuhai thurchi a insîr thu ei irchu hrang a nia, lei irngai sabak roi.

1. Mi irchong inkhatin Talent a sem : Mi inkhat suminpâr irchong tak hi a oma, a hnuaiia khan sinthotu tam tak a siahaia. Voikhat chu ram hlataka khual inzin fe hrang a nia. A hnuaiia sinthotu mi inthum a koihaia, an sin lei tho hrang a hrilhaia. Kha laia an sum hmang ngai chu Talent an tia. Mi'rchong khan Talent i dôr mani a kêlsuaa, khual an zin sângin lei inpung hrangin an inthumin a pêkhai tâka. A siahlohai kha an fel dân le inhriatna ar ang no sikin an sum inpung hrang khah ir-ang loiin a semhaia. A siahlo fel tak kuanga khan Talent ringa a pêka. A hnuaiapu kuang khan Talent inhni a pêka. A hnung takapu kuang khan Talent inkhat a pêka. Talent khat khom hih eini sum tam tak ang hi a ni.

2. Talent dongtu inthumhai : Suminpârtu chu ram hlataka an zin tâka. A fe hnunga khan a siahlohai khan sintho an phut tâka. Talent ringa dongtu khan a Talent nei leh khan neinun ar chôka, thep hni'n a zuar nôka. Satakin a tho sikin Talent ringa dang a nei sa nôk tâka. A rêngin Talent sôm a inei tâk a ni kha.

Talent inhni dongtu khom khah a thei lam angin sum an pâr tâka. Nakana chu talent inhni dang an pâr suaka, khanchu talent minli a inei tâk a ni.

Talent khat dongtu kha chu siahlo pualoi, milak tho ngai, irin tam, a sin

3. Mosia khan mipuihai lungngam a sakhai : Mosia hin teh itin mo a iti pehai ta hrang? Hruaisuak theitu chung Pathian kuang inhlanin a chongchaia, Pathianin sansuakhai a tih ti an hriat tâka. A sân lôm a tih ti roi na! Israel mipuihai kuang khan, “Chi no roi, omchian roi, Rengpa sansuaktu'n a vuan hin nangni a itho pe hrang hi en roi. A vuan Aigupta mi nin ihmuhai hih hmuhai ta no chin ni. RENGPA'N nangni doi pe a ta, nangni chu châng loiin omchian nin ti,” a tia. (Exo. 14:13,14)

4. Israel nâihai Pathianin a sansuakhai ta : Khanchu, thil irkhêl tak hih Pathianin a zuang tho pehaia, i thil irkhêl mo a ini hrang? Israel mihai le Aigupta sipaihai kêr taka khan sumpui irsa tak hi an suaktira, Aigupta sipaihaiin ite hmu thei loiin an mit an zîngtir pehaia. Anni Israelhai omna tiang chu a vâp pehai hlanga; an maton panin an fe thei maia. Aigupta sipaihai chu fe thei loiin an irmai sup sup tâka. Khaanga thil irkhêl tak khan Pathianin a mihai khah a sansuakhai a ni.

Chângvong : Sam 106:10.

Annihai hruaitu kut ata a sansuakhaia, râlhai kut ata a ir-tanhai tâk a ni.

Irdonna :

1. Israel mihai Aigupta an suaksana khan tuhain mo an irzûlhai?
2. Khô hmuna mo Israelhai kha an riak?
3. Aigupta sipaihaiin Israelhai an phâk lai khan Israelhai kamang laia khan Mosia khan itin mo om roi a ti pehai?
4. Pathianin Israel mihai kha itin mo a sansuakhai kha?

* * * * *

IRCHULAI - 4

ISRAEL NÂIHAI TUIPUI SEN IRKÂNNA

A thu tum : *Pathianin a mihai hrangin tho thei loi nei mah.*

Tep hrang : *Exo. 14:21-31.*

THUMAHRUAI

Tuipui lian no le dîl lianpa hmu mo nin om ta? I tuidung mo a lian taka nin ihmu? Kha nin ihmu tuidung khah fûr lai hin tuilian sianlân, kha zoroa khan varâl tiang om ta ngân unglân; kâmkeiin mo, mirûlin mo, nangni irzûl ta sianlân, itin mo tho ta ung? Tui lianpa khan mo irchôm ung? A ninole, kâmkei le mirûl kha mo panhai ung? Khaang kha ei chung a hong tung sian, chardongom tak chu ni ta a tih na! Khasikin, a vuan chu tuipui irkân thu ei insîr hrang a ni. An irkân dân chu irkhêl tak a ni, a vuan sîn ten hin hianga thil irkhêl hi la om ngai mah.

1. Tuipui Sen : Ei omna ram ata hi tâklam tiang ram hlatak Africa le Arabia ramria khun tuikhanglian a oma. Kha khah ‘Tuipui Sen’ an tia. Tuipui Sen an iti hih a tui a sen sika chu ni ual maka, tui pângai ang hi chu a ni. Tuipui Sen chu lian tak hi a nia. Varâl le varâl tianga en khomin hmu zit thei ni mah. Khaang dôra lian khah Israelhaiin an ran vâihai leh irkân ngêt a nang pehai tâka. Itin mo an irkân zoi ta hrang? ti an insâpa a sân an char a idong a ni.

2. Mosia’n Tuipui chung a khianghrol an lek : Matona ei irchu kha nin lan hriat mo? Israel nâihai Aigupta rama an suak zoi le khan chu Faroa khan a sipaihai ar zûltirhaia, an phâkhai tâka. Pathianin Israel nâihai khah a saninzôkhai ei iti tâk ang khan. A isanhai dân kha lan hria nin tih ki sabei. Israel nâihai le Aigupta sipaihai kêr taka khan Pathianin sôm irsa tak an suaktira. Aigupta sipaihaiin Israel nâihai khah an ihmuhai thei loi a ni kha. Khaanga sôm khan Aigupta sipaihai lampui kha a zîng pehai khaka, an ihmuhai ta loi a ni. Pathianin Mosia kuang, “Ni khianghrol khah tui chung a irlekin lân, tui kha irsen phat a ti,” tiin a hrila. Khanchu, Tuipui chung a khan irnêng châr chung a irlôiin Israel nâihai kha an ife hrang a nih ti thu a hrila.

3. Chongirkhek thu omzia : Jisua’n theipui ra loi chungchâng a insîr omzia chu hiang hin a ni; Juda-hai chu Pathian nam inthang an nia. A lunginkhama, an ta hrangin thil tam tak a tho pehaia, an râlhai an hnê pehaia, satvurna tam tak a vurhaia. Irhuana theipui kung, kuluk taka enkol ang hi a ni. Theipui kung khan a neitu hranga fâk hrang ra a inei loi angin, Juda-hai khan Pathian nuamlam tho mahaia. An omdân sual khah an irlet no’n chu an la ituang hrang a ni. Khannisian, Pathian chu mihriamhai angin a lungrîl om maka, zarngai thei tak a ni. Irhuan enkoltu’n theipui a ra theina hrangin irnêng sa a pêka, kum khat nghâk nôk a itum angin, Pathian khomin ei sualhai ei irleta, a nuamlama ei innun theina hrangin zoro a ni pêk ngai a ni. Khannisian, Pathian inhre loia ei om maiin chu Theipui ra loi, an irkit angin eini khom hrem ei la itong hrang a ni.

Chângvong : **Lk. 13:5.**

“Nangni ki hril, nangni khom nin irlet no’n chu khang dênin irhmang nin ti,” a tia.

Irdonna :

1. Galili mihai thattu kha tu ma ni?
2. Irhuan neitupa khan itho mo theipui kung irkit a nuama?
3. Irhuan enkoltu khan itin mo a sâm?

* * * * *

**SEN SARINA
JISUA CHONGIRKHEK THUHAI**

IRCHULAI - 29

THEIPUI RA THEI LOI CHONGIRKHEK

A thu tum : *Mihriamhai chung a Pathian irngaiintômzia.*

Tep hrang : *Lk. 13:6-9.*

THUMAHRUAI

Irhuana nei murdi'n bân hong phar u ta. Irhuana neihai khan nin irhuana khan i thei mo nin nei? Thei irhming nin inhriat murdi hong sâmbu ta? I thei mo a tui tak nin ti? A vuan hin thei inkhat thurchi ei irchu hrang a nia, ngûk takin lei irngai roi.

1. Jisua kuanga thanginthei : Jisua chu Palestine rama sin a tho laia khan mipui tam takin a thu insîr an irngai hena. Nikho khat chu mipuihai kuang thu a hril laiin Juda mi tu mani a kuang an hong a, chardong takin Jisua kuang, “Rengpa, Pilata'n Galili mihai a thata, an thisen khan a irbôl a ni,” an hong tia. Anni lak chu a sâmbu an chia. Jisua khan damloihai an dama, mithihai a kaithoi theia, Jisua pâlhai khan Rom sipaihai chu inhnê thei an tih an iam ni ngêt a ti. Jisua'n itin mo sâmbu ni o! Ei rêngin sin inlân, va doihai ei tih ti an tûng laiin, “Nangni khom nin irlet no'n chu khang khan nin ithi zit hrang a ni,” a ti daih tâka.

2. Theipui ra thei loi chu : A thu'nsîr kha an inhriat theina hrangin chongirkhek thu an sîr tâka. Mi inkhat hin grep irhuana satak hi a neia, a enkoltu khom a siaa. Ar huana theipui kung khat a phuna, theipui ra irhuana khan a ra irhmal tumin a va fea. A ra a hong zong vêla, inkhat khom hmu ta maka; khanchu, a ning an mur tak taka. Ar huan enkoltu kuanga khan, “Irngai ro, kum thum sûng hin hi theipui kunga hin a ra ki zong ngaia, inkhat khom hmu ma ung; irkit roh, itho sikin mo hmun lua hranga a iom mai hi?” a ti tâka. Irhuana enkoltu khan, “Ka pu, kumin vaih hin om sianlân, ar hîlin laih ki ta, irnêng sa la vur phot ki ti, a ra thei ta no'n chu irkitpai ki ti,” a tia.

khang khan Mosia khan Pathian ihril angin a khianghrol khah tuipui chung a khan an lek zôi tâka.

3. Israelhaiin Tuipui Sen an irkân thei ta : Pathian sinthothei dân le a nin ren dân irkhêlzia chu na! Mosia khan Pathian he lâkin tuikhanglian tak le inthûk tak chung a khianghrol a hong irlekin chu nisua khorthi phâivopui a hong irsoia, tuipuia tui kha a hor sok but butin chu tui kha a hor sen hlanga; irnêng châr a hong chang zel tâka. Khanchu, Israel nâihai kha Tuipui Sen laitaka khan an ranhai leh an ikâi thei tâk a ni. Khang khan ite a chil a bua om loiin an izôk zit thei a ni.

4. Aigupta sipai tuiin a tânhai : Aigupta sipaihai kha itin mo om le nin irhoitirhai? Israel nâihaiin Tuipui Sen an irkân hnunga khom khan Aigupta sipaihaiin an irzûlhai nôka, sakor chungchuang mi sipaihai chu an sakor-a an chuang nôka, Faroa irdoi sipaihai kha tam tak an nia, kea fe sipai khom tam tak an om saa. Israel nâihai khan irnêng châr anga fe'n an oma, Aigupta sipaihai kha an hmuhaiin chu an char a dong tak taka. Khannisianlân, Aigupta sipaihai khan Israel nâihai an va phâkhai mânin tuiin a tânpaihai zit ta a ni.

Chângvong : Exo. 15:1b

“Rengpa chôiindômin hla sak ki ta, roiinpui taka an hnê tâk hi: sakor le a chung a chuang chu tuipuia khan a pai thâk tâka.”

Irtonna :

1. Israel nâihai khan i tuipui mo an irkân?
2. Tui irsenna hrang khan Pathianin Mosia kuang imo tho roh a iti pe?
3. Mosia'n a khianghrol tui chung a ar lek khan i thil mo a hong tung?
4. Aigupta sipaihai kha itin mo an iom ta?

Tho hrang :

“O Rengpa, kin Pathian, a vuan hin ni sinthotheizia kin inhriat thar nôka, thil tinrêng tho thei Pathian ei nei sika hin lômthu kin insîr. Jisua Krista irhming sikin. Amen.

**SEN HNINA
KANAAN RAM LUAH THU**

IRCHULAI -5

ISRAELHAIIN JERIKO LE AI KHUA AN LÂK

A thu tum : *Pathian thu zôm chu hrâtna a ni.*

Tep hrang : *Jos. 6:12-20; 8:18,19.*

THUMAHRUAI

Israel nâihai khan tu hruaiin mo Tuipui Sen an irkân? A ninole Jordan dung kha tu hruaiin mo an irkân khah nin lan hriat mo? Tuipui Sen an irkân hnung, Jordan dung an irkân mân khan ramchâra khan kum i za mo an inzin? Kum 40 sâng khan tui in hrang an nei no zoro laia khom Pathianin tui in hrang a pêkhaia, bu nêk hrang an nei no zoroa khom **manna** a pêkhai ti ei irchu tâk a ni. Jordan dung an irkân zoi zela khan Pathianin pêk a inkunghai, Kanaan ram an tung ta. Itin mo kha rama khan om ta nihai? A vuan hin kha rama an omdân kha ei irchu hrang a nia, ngûk takin nin lei irngai hrang a ni.

1. Jeriko khopui la hrangin an irsiam : Kanaan ram kha ram satak a nia, kha ram khah Pathian ipêk ram a ni. Khannisian, kha ram lua hrang khan a lei om tâkhai leh khan irdoi a nanga, an ram kha sutpaihai a nang tâk sikin Josua pôlhai kha an irsiam ta. Jeriko kha itina bei hrang ma nih ti kha an lei eninfel ta. Kha khuuaa khan mi hrât tak tak a sân an lei tam a ni. An chitinrîm laia khan Pathian zuang itîr inkhat hin, “Hi ram hih RENGPA’N nangni a pêk ta,? a lei iti a ni.

Khakhêla khan, Pathianin Jeriko bei hrang dân an hril zita. Pathian lei inkungna bei chu hoi a ti na! Khannisian, selaih, ufei, khandaih, phô le irdoina hmangrua chôi hrang a iti viat loi a ni. Pathianin bei hrang dân a insîr chu, sipai huaisenhai fe masa an ta, an hnunga ochai sari’n belra chal irki ata siam bekul sari chôiin zui an ta, an bekul khah an itum hrang a ni. An hnunga Pathian Bôm irzôntuhai fe an ta, mi dangin

chu iamtu satak an ni sikin Paula-hai khom khan an ngaisânghai tak tak a ni.

3. Paula-hai leh an inzin : Paula chu Sila hruaiin Lustra khuua a fe nôka. A fe masaa khan Timothea-hai insûngkua satzia le Timothea felzia khah an hriat maia. Timothea chu ruatharte a lei ni tâka, a sinthônaa hruai sa a nuama, a fial tâka. Timothea khomin a nuama, Paula chu a zui tâk a ni. Paula hrang khan a nang tak taka, Paula’n lekhaton irziak a nuam zoroa hin Timothea kha a ti pe ngaia. Timothea khan a ler ziak pe ngai a ni. A kêra chu Pathian thu hrilin an inzin suama, a kêra an bing bingin an fe ngai a ni. Timothea hin Paula chong hih hnôl ngai mah. Kho dang dang an inzina, Pathian thu an insîr ngai. A kêra chu an lei chelhaia, hmun senkhata an lei lômhaia. Chiomna hmuna khom Pathian thu khah an hril zêla, Jisua iamtu khom an pung zêl a ni.

4. Koiindang enkoltu a ni : Timothea chu nâipang thoibop a la ni lai khomin iamom takin Paula chu a zuia. Pathian a chia, a takirtâi tak taka. A hong puihling tena chu Koiindang enkoltu Pastor satak ni thei a tih ti Paula’n a iam ngita. Khanchu, Efesi khopuia Koiindang enkoltu hrangin an kung tâka. Koiindang kha sataka enkol hrangin a nuama, fûina a pêk sa ngai a ni. Lekhaton sei tak, voihni a thona, kha khah atûna ei Bible-a Timothea kuanga Tirtôn Paula lekhaton ei iti hi a ni. Khanchu, Timothea kha Pastor fel tak a ni tâk a ni.

Chângvong : **II Tim. 3:15.**

“Lekha irthianghai kha, nâipang ni ni lai ata khah nin hriat tâk sikin, ni thil irchu le ni thil inhriat infelnahai khan om mai roh.”

Irdonna :

1. Timothea-hai khuua irhming kha i ma ni?
2. Timothea irhming omzia kha i ma ni?
3. Timothea nu le pi irhming kha hong sâm u ta?
4. An khuua an hon zina khan Paula’n tu mo a hruai?
5. Khô khuua Koiindang mo Timothea’n a enkol?

IRCHULAI - 28

TIMOTHEA

A thu tum : *Irchutirna sa'n iamtu sa a siam.*

Tep hrang : *Tir. 16:1-3; II Tim. 1:3-5; 3:14-15.*

THUMAHRUAI

Sûngkua maichâm hih i tihna ma ni? A vuan zînga sûngkua maichâm nei murdi'n nin kut hong phar u ta. A nî tina sûngkua maichâm nei ngai murdi'n bân hong phar nôk u ta? Kristian insûngkua ei ni'n chu Pathian ei ibiak irruai hrang a nia, kha khan nun a siam insa ngai. Sûngkua maichâm nei ngai loihai khomin nin nu le nin pahai kuang inkhôm ngai hrangin nin iti pehai hrang a ni. A vuan hin insûngkua fel tak, Kristian insûngkua satak mi thurchi ei insîr hrang a ni.

1. Timothea hai insûngkua : Tianlaia khan Rom sînga khuai inkhat Lustra khuai an tia khan ruatharte thoibop, Pathian thu zôm hi a oma, ar hming chu Timothea a ni. Ar hming omzia chu **'Pathian ta hranga inditom'** tihna a ni. Timothea hi a nâipang laiin a pa'n a thisana, a nu le a pi'n an enkol inlian a ni. A nu irhming chu Euniki a nia, a pi irhming chu Loisi a ni. A nu le a pi hih Pathian thu zôm ngai an nia. Timothea chu nâipangte a ni ata Pathian thu le Bible-a mi huaisen thurchihai an hril ngaia. Pathian inpâkna dân le chongchai dân an irchutira. Timothea chu nâipang fel tak thu zôm thei tak a ni. A nu le a pi thu khom hnôl ngai mah. A nâipang lai ata Pathian thu le hla tam tak an hriata, nangni ang hin Pathian a iama, a lian tena khom ruatharte fel tak le satak a ni zêl ta.

2. An khuai Paula hai an inzin : Voikhat chu Timothe hai khuai hin thu'nsîrtu roiinpui tak inhni an inzina. Kha mihai khah Paula le Barnaba an nia. Lustra khuai khan ke'n bân, a suak ata kea irlôi ngai loi hih a oma. Paula khan, "Ni ke'n inding phitin lân ngîr roh," a tia. Kea kalchôi ngai rêng rêng loi chu a thoia, ke'n a fe tâka. Lustra khuai mihai khan an irngaisânghai tak taka, Kristian la ni loihai khan Pathian anga biak an tuma; khannisian, Paula-hai khan nuam mahaia, mihriam kêng kin inih an ti ngita. Timothea-hai sûngkua

chu ochaihaiin bekul tum an ta, mipuiin an lei ikhêk hrang a ni.

2. Khopui an lâk ta : Pathianin a ihrilhai ang tak khan Jeriko khopui khah an hîl mur mur tâka. Khopuia mihai khan an lei chia, an kul mikothai khah an khâr khaka. Sûn sari an vêl nî chu Pathian ihril angin voisari an hîl suak zoi le chu Josua khan, "Khêk roi; RENGPA'N khopui hih nangni a ipêk tâk kêng," a tia. Khanchu, mipuihai khan an khêk mur mur tâk a ni. Mipui chu an matona seng an intân lûta, an ihmu dôr an thathai thiaia. Enirchiktuhai lei changpuitu sûngkua inkhat, Josua'n dengingtheitir loi hrang a itihai vaih kha an hôihaia, mi danghai chu an thathai zit ta a ni. Ralthuam hmang loiin Pathian thu ang takin khopui khah an ilâk tâk a ni.

3. Ai khuai mihaiin Israelhai an irzûl : Jeriko khopui khah Israelhaiin olsam taka an lâk thei sika khan a sân irsong an tih ti roi. Jeriko zoiia khan kho lian rak loi, Ai khuai hi a oma, olsam taka inhnê an tum laiin Ai khuai mihai khan an lei irzûlhai tâk a ni. Itin mo a ini ta hrang? A san chu, an laia inkhat Akana khan Pathian nuam loi lam thil ama hrangin a lei lâk inrûka, Pathian ning an mura, Ai khuai mihai hih a inhrâtirhai tâk a ni. Josua le Israel hruaituhai khan Pathian kuang ngaidam an irzonga. Akana kha a thil nei murdi leh meiin an hâla. Mipuihaiin lungin an dêng sup supra, an dêngna lung khah a irbuk hluk tâk a ni. Kha tena chu, kha hmun kha Akor irhôr an iti tâk a ni.

4. Ai khuai an lâk : Akana an that hnungin chu Pathian khom a lôma, Ai khuai an inhnê hrang dân khah Josua khan a hril nôk tâk a ni. Ai khuai dâia khan râlhaiin lei inruang hrang sipai sîngthum an isiahai a ni. Sipai senkhat hruaiin Josua chu Ai kho kôla khan an hong fea. Ai khuai mihai khan khamân khan an lei irzûlhai tâk sikin, an manêphai tak taka, an hong irzûlhai tâk a ni. Kha zoiin chu sipaihai khah an tân om an tho tâka. Khuai ata Ai khuai sipaihai an intân zoi hnungin chu Pathianin Josua kuang khan, "Ni ufei chôi khah Ai khuai tianga irheiiin irlek ro, ni kuta nang ki ipêk hrang a ni," a tia. Josua khan a ufei khah Ai khuai tiang a hong irleka, kha zoiin chu a len ruangtuhai kha khosûnga khan an intân lûta, khuai khah an ihâl tâk a ni. Ai khuai sipaihai khah an hong irheiiin chu an khuai khah a kâng sup supra tâka. Josua pâla intan

zit tâk a ni. Pathian thu anga Israelhai khan Ai khua khah an bei sikin Pathianin a changpuihaia, an ilâk thei tâk a ni.

Chângvong : Sam 118:14.

Rengpa chu ki hrâtna le ki hla a nia, a ni saninhringtu a lei ini tâk a ni.

Irdonna :

1. Jeriko kul kha sîn i za mo Josua-hai khan an ihîl?
2. Itin mo kul khah a ichim tâk?
3. Itho sika mo Ai khua khah voikhatna khan an inhnêhai loi?
4. Itin mo an inhnê nôk thei?
5. Akana an idêng thatna hmun kha imo ar hming?

* * * * *

mâksan no sikin, a tôpa chu an that ta a ni.

Chângvong : Rom. 1:16.

Thurchi Sa hih inzakpui ma ung, tukhom, a iam murdi saninhringna hranga Pathian sinthotheina a ni.

Irdonna :

1. Paula khua irhming khah i ma ni?
2. Paula irchutirtupa irhming kha i ma ni?
3. Paula irhming omzia khah i ma ni?
4. Khô khua kôla mo vârin a inrîltir kha?
5. Bible-a Paula lekhathon hih i dôr mo a om?

* * * * *

3. Paula a piangthar : Paula chu Kristianhai khan an chi ngôl ngôia. Tômtèhai chu Jerusalem-a an irbîka, a tam ualhai chu thingtâng tiang an irbîka. Paula khan thingtânga fehài khom kha ar zûlhai zêla. Voikhat chu Damsaka khuua Kristian omhai chel hrangin Jerusalem ata a suak nôk tâka. A tam thei ang dôr chelhai a tum a ni. Damaska khua a tung tôna khan chung tiang ata vâ irkhêl tak khan a zuang êla, Paula kha irnênga khan ar zuan raka. A vâ kha a hrât hrai sikin a mit a cho pe zôi zela, ite hmu thei ta maka. Khataka khan irhâi an hriata, “Saula, Saula, nangin itho mo deng ni ni intheitira?” a zuang ti tâka. Paula khan, “Rengpa, tu mo ni ini?” tiin a sâma. Irhâi khan, “Deng ni ni intheitir Jisua kha ki ni e. Thoiin lân, khuua lûtin lân, ni itho hrang nang lei hril an ti,” a zuang ti tâka. Khanchu, Paula chu a mit a cho pe sikin a kôla mihai khan an kaitôla, khuua khan an va lûta. Paula khan Jisua tak tak chu dengintheitir maka, khannisian ama iamtu hai dengintheitir chu Jisua dengintheitir tia irngai a ni.

4. Paula an chi : Damaska khua chu an va tung tâka. Khataka khan Kristian satak, Anania a oma. Kha khan Pathian irhmingin Paula mit kha a lei indam pe tâka. Paula khan a sintho ngai khah ar leta, Jisua zuitu a ni sa ta. Kristianhai inkhômnaa khan an hruai saa. Kristianhai khan an lei chi tak taka. A sintho ngai khah ki mâksan ta a tia khan a milak angin an irngaia. Khannisian, a piangthar dân, Damsaka kho dâia vârin an rîltir dân le irhâiin a chongpui dân; Jisua zuitu tak tak a ni dân an sîra khan irngai a hoi an tia, an râi a fân tak taka. Jisua dengintheitirtu khah Jisua sipai iamom tak a hong ni ta. Lekha thei tak a ni sikin a thu’nsîr kha irngai a hoi an ti ta.

5. Thurchi Sa hriltu Paula : Kha laia khan Kristianhai hmun poimo tak chu Antiokei khua a nia. Antiokei khuua mihai khan Pathian inhri-attirin Paula le Barnaba khah rammual ram dang danga Thurchi Sa insîr hrangin an inkunghaia. Jisua Thurchi Sa hrilin Koiindang thar an siam zêla. A kâra lung inah an khuma, a kâra an zêmpola, a thi ta tiin an mâksan hnungin a hong harsuak nôka, Jisua thurchi kha an sîr zêla, chel, zêm, thi khom chi ngai mah.

Voikhat chu Jerusalem-a a om laiin an chela, Rom khopuia an hruaia; a hruaitu sipaihai kuang Pathian thu an sîr pehai a ni. Rom khopuia khan kum hni an tânga, an tâng sûnga khan Koiindang dang

IRCHULAI - 6

AMOR RÊNGHAI AN INHNÊ

A thu tum : *Pathianin a mihai saninzôkna hrangin thil irkhêl khom a hmang ngai.*

Tep hrang : *Jos. 10:7-14; 40-42.*

THUMAHRUAI

Irdoi film mo nin en ngai? A tak tak lenvâng chu chiom tak a ni. French General huaisen tak Napoleon kha a fena lam ram murdi chu an hnê zêla, mi tam takin a ram khah hong doi a tih tiin an chia, an inthing ngai. Khasikin, Napoleon khan a vei ke an chângin chu Europe mual an hnîng tiin an insîr ngai a ni. A vuan hin irdoi thurchi ei irchu hrang a nia, ngûk takin nin irngai hrang a ni.

1. Gibeon khuua mihai leh irngeina an siam : Josua rualin Jeriko khopui le Ai khua an ilâk dân chu Gibeon khuua mihai khan an len hriata, an lei chi tak taka. Israelhaiin an khua an hong tungin chu an ithathai zit hrang a nia; khasikin, itina tho hrang tâk ma ni o! tiin an ngaituaa. Khanchu, mi an tîra, ram hlataka om angin an irtia, Israelhai leh khan irdoi loa irrual taka om hrangin an va ngêna. Israelhai khan irngeina thu an lei siampuihai tâka. Sûn thum zoia chu an kôl renga om, ram an ilâk hrang laia mi, an nih ti an inhriat nôka. Khannisian, Josua chu a fel zapa, irngeina thu a len sîrpuihai tâka, doihai nuam ta mahaia. Khannisian, Israelhai siahlo, thing irfuangtu le tui choia an siamhai ta a ni.

2. Amor rêng hai an chang irrual : Gibeon khuua mihaiin Israelhai an len hminpaihai ti Amor rêng haiin an inhriatin chu an ning an mur tak taka. Amor-hai rêng ringa, Jerusalem khuua rêng hai, Hebron khuua rêng hai, Jarmuth khua rêng hai, Lakis khuua rêng hai le Eglon khuua rêng hai khah an irbuk khôma. Gibeon khuua mihai leh Israelhai doi hrangin an sipai murdi hai leh an irthok tâka, Gibeon khua chu an irrual tâka. Israelhai khah Gilgal-a an oma. Gibeon khuua mihai khan Amor-

hai kha an buai zap tâka. Israelhai khan tam tak an thathaia, Amor-hai khah an intân tâka. Pathianin irvân ata irial lian tak tak an tâktira, Amor sipai intânhai khah a dêng irhlumhai ta. Israelhai khan chem leh an sât hlumhai nêkin irial idêng inhlumhai kha an tam ual ta a ni. Khannisian, Israelhai chu irial khan inkhat lua dênghai ma, ar khêl ti roi. Israelhai khan Amor-hai khah an irzûlhaia, an thathai zêl tâka. Khohloi tiang a nia, nisa khom tâk hrang zel a ni tâka. Josua khan, “Nisa, ngîr ngit ro,” a tia. An râlhai an that zit mâka chu nisa kha an dîng ngita. Pathian khan a mihai changpuina hrangin irial, nisa thil dang i thil khom a hmang thei a ni.

3. Amor rênghai an chel : Amor-hai kha chu an thathai zita, khannisian an rêng ringahai kha an irbîka. An zong an zonga, nakana chu Makeda khura an irbîk a nih ti an inhriat tâka. Kha rêng ringahai khah an irbîkna khur ata kha an hruai suakhaia, an that zithai tâka. Thingrêla khohloi dênin an inkhâihaia, nisa tâk tôn chu an kai thâkhaia, an irbîkna khura khan an paihai zit ta a ni. Pathian mihai doi chu Pathian doi ang a ni. Eini khom hih Pathian mi ei nia, changpui ei innangin chu Pathian koi ei ta, ni changpui a ti.

Chângvong : Rom 8:31.

Pathian eini tiang a changin chu tu'n mo ni doi thei hrang.

Irdonna :

1. Khô khuua mihaiin mo Israelhai irngeina siampui?
2. Tu namhai mo Israelhai doi hranga irbuk khôm?
3. Pathian khan a mihai changpuina hrangin imo a hmang kha?
4. Rênghai irbîkna khur khah imo an ti?

IRCHULAI - 27

PAULA

A thu tum : *Dengitheitu khom Jisua'n a sintho hrangin a hmang nuam.*

Tep hrang : *Tir. 9:1-6; 13:1-3; 18:9-11; 28:30-31.*

THUMAHRUAI

Ei koiindanga hin Pathian thu insîr thei tak an om mo? A ninole ei Koiindang ata missionary fe an om mo? A vuana hin Bible-a mi inkhat, Kristian dengitheitirtu, a suakinthar hnunga Thurchi Sa hriltu roiinpui tak lei ni tâk thurchi ei insîr hrang a ni.

1. Tarsa khuua Saula : Tianlai khan khuua inkhat Tarsa an itia Juda insûngkua inkhat an oma. An nâipa khah lekha theithiam tak a nia, ar hming chu Saula a ni. Lekha a thei sikin Jerusalem khopuaia lekha an irchutira, Juda sakhua dân le thil dang dang khom ar chua. An hruaitupa chu Judahai laia lekha thei tak dân inhriat, an ngaisâng tak, ar hming chu Gamaliela a ni. Saula khan Grik chong a thei oka. Grik chonga ar hming chu Paula a ni. Kha khah ‘**Pa chînte**’ tihna a ni. Grik chonga ar hming hih an lâr uala; khasikin, Paula ti ta ei ti. Paula hi pa chînte tihna a nia; khannisian lekha a thei sikin le a vâr sikin mi'n an ngaisâng tak tak a ni.

2. Kristianhai deng an theitir ngai : Jisua thi hnunga khan ama zuituhai khah irhmang zit hrangin an iama; khannisian, an hong pung zut zuta. Kha khah Juda hruaituhai khan an inuam loi tak a nia. Paula khom hih Kristian khôkmâktu le inboitir zit tumtu a nia. An laia thu'nsîr thei le huaisen tak Stefana lungin an dêng thata khan lunga dêng that nuamhai kêra om sa a nia, a dêng thathai tukfam lei enkoltu a ni. Paula khan Stefana dêng that kha a ruk la ti maka, Kristianhai kha chelhai zit a nuam a ni. Roirêltuhai kuang ata Kristian a hmu ta phot chu chel theina lekha a lâka; a chela, lung inah a khum ngaia. Kristianhai chel zit hrangin hmun dang danghaia an zin suak ngai a ni.

Irdonna :

1. Stefana irhming omzia kha i ma ni?
2. Martar omzia hong hril u ta?
3. Stefana an hnôlna khah hong insîr u ta?
4. Irvân tiang a ena khan imo a hmu kha?
5. A thi tôna a chongchaia khan i thu mo a iti kha?

* * * * *

IRCHULAI - 7**SIM TIANGA RÊNGHAI AN INHNÊ**

A thu tum : *Pathian sin tho hi danh thei ni mah.*
Tep hrang : *Jos. 10:28-43.*

THUMAHRUAI

Tufiamin nin irbuan ngai mo? Tufiama irbuan khom hi a dok tianga om chu hoi mah ti roi? A hrât tiang mo nin chang nuam, a dok tianga chang mo? A vuan hin irdoi thurchi ngêt ei insîr hrang a nia, ngûk takin ler ngai roi, tu pâl mo an hrât nangni irdon nôk hrang ki ni.

1. Makeda le Libna khua an inhnê : Pathianni masa khan tu rêng hai mo Israelhai doi hrang hong ei iti kha? Rêng ringahai khah khô khua pûka mo an lei irbik kha nin lan hriat mo? Makeda pûka an lei irbik ti an inhriat suaka, an chelhaia, Josua'n a thathai zit a ni kha. Kha nî khan, Israelhai khan Makeda khua chu an ilâk a ni.

Makeda khua an inhnê hnung khan chu Libna khua an doi nôk tâka. Kanaan ram hi Pathianin Israelhai ram hranga inkung a ni sikin khua an ilâk dôr hi chu thathai zit hrangin a tia. Israelhai kha an sual sika ni maka, Kanaan ram an lua theina hrangin a lei doituhai khah an ithathai zêl a ni. Khanchu, Libna khua khom kha an inhnêa, a khuua mihai kha an thathai zit nôk ta a ni.

2. Lakis le Gezer rêng hai an dok : Josua khan Kanaan ram sim tianga khan ram an liantir zêla, a râlhai khah an char a dong ual ual tâka. Libna khua an lâk zoiin chu Lakis khua tiang khan an pan zut zuta. Lakis khua khah an irhuala, Lakis khua mihai khom khah satakin an ler siama. Lakis khua chu sîn hni an doi tenin hrâtna an chang tâka. Kho sûnga lûtin kho dang an idoi angin kha khuua mihai khah an thathai zit tâka.

Lakis kho khêla khan Gezer khua a oma, kha khuua rêng Horama khan Josua le a pâlhaiin Lakis khua an doi ti an hriatin chu changpui

3. Eglon, Hebron le Debir khua an lâk : Josua le a rualhai khan an lâk intam ok tâka; khannisian, ram lâk hrang an la nei intama, irngam tum mahai. Lakis khua ata khan Eglon khua doi hrangin an fe nôk tâka. Eglon khua chu Lakis khua nêkin an manêp ual ni a ta, an tung nî zela khan khua khah an doi zôia, kha nî zela khan an lâk thei zôi zel a ni. Eglon khuaa mihai khom kha an thathai zit tâk a ni.

Eglon ata kha tângrama khopui lian tak Hebron khopui lâk hrangin an fe nôk zêl ta. Hebron kha khopui lian tak ni khomsian, Israelhai an hrât ti an inhriata, a sân an lei chihaia. Khanchu, Hebron khua khah an doia, intak ok loiin an inhnê tâk a ni. Hebron le a kôlvêla kho chîntehai khom an lâk zit ta a ni.

Atûn hin sim tiang ram lian ual chu an inhnê zoi dên tâka. Debir khopui chu an hmabâk a ni ta. Kha kho pan khan an fe nôk zêla. Hi khopui khom hih an inhnê paia, a kôlvêla kho chîntehai khom an inhnê zit a ni. Debir ata an hmunpui, Gilgal-ah an kîr nôk tâka. Kholachaihai uiin a len mûkhai angin len mûkhai khomsian an ilâk hrang ram khah an pan mai a ni. Imo a san a ini hrang? Pathian kha anni tiang a chang sika a ni. Aigupta suaka an intâng khah Mosia hmangin Pathianin a hruai suakhaia, Kanaan ram khah an omna hrangin a pêkhai tâk sikin, Pathianin a inhrâtirhai a ni. Pathian sin tho chu tute'n an danh thei no sikin sim tianga khua sari chu an inhnê zit tâk a ni.

Chângvong : Sam 24:8.

Roiinpuina rêng chu tu ma ni? Rengpa hrât tak le sinthothei tak, Rengpa, irdoinaa sinthothei tak chu a ni.

Irdonna :

1. Gezer khuaa rêng irhming khah i ma ni?
2. Tângrama khopui kha i khua ma ni?
3. Sim tianga khopui an ilâk thar kha idôr ma ni?

Sanhedrin-ah an hnôl tâka, an hnôlna chu hiang hin a ni.

1) Mosia le Pathian an sîrinsiat.

2) Tempil irthiang le Dân an sîrinsiat

3) Nazareth Jisua hin hi in hih insiat a ta, Mosia dân ni pêkhai khah indanglam hrang a nih tiin a tia, hihai hih a ni. Hi an hnôlnahai hih milak zit a nia, an chi le an hnarsa sikin insiat theina lam an izong a ni.

3. Sanhedrin makunga an ding : Stefana chu roirêlna irsâng Sanhedrin-hai kuang an hruaia. Roirêltu mi ronpui le mi lianhai kuanga khan chitna le inthingna khom nei maka. Roirêltu murdi'n Stefana chu an en sup sup, a hmêl chu Vântirtôn hmêl angin an hmua. Ochai inlal tak khan Stefana kuanga, “Hi nang an inhnôlna hih a dik mo?” tiin ar dona. Stefana khan a dik e, dik mah khom ti loiin Pathian thu an sîr tâka. Israelhai thurchi chu an irchibul Abrahama ata insîrin, Judahaiin Pathian nuam no lam an thoa, mi fel Jisua Krista incheltirtu le a thattu khom an nih tiin an sîr tâka. A huaisen mo nin ti? An rêng khan an ih-mumâk zit a nia, that an nuam a nih ti khom an hriat maia; khannisian, chi viat mah. Jisua ta hrangin thi a irhuam a ni.

4. Lungin an dêng that : Roirêltuhai chu an ning an mura, an khêka. Kha lai khom khan Stefana'n chu roirêltuhai ningmur khah enhai ual loiin, irvân tiang a en ngita, “Irngai roi, irvân irhong ki hmu, Pathian kut chang tianga mihriam nâipa ngîr ki hmu,” a tia. Khaanga a tihna sikin an ning an mur ual uala. Stefana chu kho pên tiang an hruai suaka, lungin an dêng sup sup tâka. Lungin an dêng lai khom khan intân mah, dam riain, “Jisua kir tha la ro,” tiin a chongchaia. A chongchai lai khan lung leh an dênga, a hmâi kha thi hmêl ar put tâka. Eini chu ni inlân, “Rengpa hi mi sualhai chung a hin phuba zuang la ro,” tiin ei ichongchai hrang a ni. Khannisian, Stefana'n chu khang lungrîl khah irput viat maka, khûksadelin a chongchai nôka, “Rengpa, hi an thil insual hih an chung a mô inphurtirhai no ro,” tiin a dêngtuhai ta hrangin ngaidam a izong a ni. Kha zoia khan chu an rîla, a thi zôi ta. A huaisen ti roi. A thi dênin Jisua a thop ngama, Jisua ta hranga martar masa tak a ni ta a ni.

Chângvong : Tir. 7:60.

Khan, a chongchaia, irhâi inring takin a khêka, “Rengpa, hi

SEN RUKNA
THUTHUNG THARA IAMTU INLÂRHAI

IRCHULAI - 26

STEFANA

A thu tum : *Thi dêna Jisua thop ngam*
Tep hrang : *Tir. 6:8-15; 7:54-60.*

THUMAHRUAI

Martar nin inhriat ta ngai mo? Iamtu haiin Jisua an tho ngit sika iamnotuhaiin an ithathai hih martar chu a ni. Tianlai khan Jisua iamtu, Kristianhai hi deng an intheitir ngaia. An chelhaia, lung inah intak takin an khumhaia, Jisua masan hrangin an inthêmhai ngai. Mi thâidôp senkhatin chu an mâksana; khannisian mi huaisen tam tak, thi dêna Jisua thop ngittu an oma. A vuan hin Jisua ta hranga martar masa tak thurchi ei insîr hrang a ni.

1. Koiindang upa hrangin Stefana an inthang : Koiindang inding phuta khan chu Jerusalem khopuia Kristian tômta an oma. Mi ina an inkhôm ngaia. A sân an irhleta, an sum neihai khah Jisua irchutirhai kuang an bukkhôma, anni khan an insûngkua innang ang ang an sem nôk ngai a ni. Iamtu an hong pung zêla, tirko sômhleihni ngot enkol hrangin an tak an tia. Thuhri la chai vêl an nuama, khasikin anni changpui hrang, Irtha le vârnaa sip mi inthang hrangin an tia. Mi sari an inthang suak laia inkhat hih a vuana ei irchu hrang Stefana a ni. Stefana irhming omzia chu **'Renglukhum'** tihna a ni. Juda mi Grik chong hmang ngai a nia, hiang mi hih **'Hellenist'** an ti. Ama hih Jerusalem khuaa om a ni.

2. Judahaiin an hnôl : Stefana chu mi fel tak le huaisen tak a ni. Thu khom insîr thei tak a nia, a thu'nsîr chu mi tam takin an irngai hena, mi'n an ngaisânga, Kristiana mi tam tak an irpêka. Thu'nsîr a thei bâka thil irkhêl tam tak a tho sa. Juda mi senkhatin chu Stefana khah an hong sêl ngaia; khannisian, a vârna sikin an sêl inhnê ngai loi a ni. Stefana chu an lâz zêl sikin le Kristian an pung zêl sikin Juda senkhatin khan

IRCHULAI - 8

HMÂR TIANGA RÊNGHAI AN INHNÊ

A thu tum : *Inhnêna chu Rengpa ta a ni.*
Tep hrang : *Jos. 11:1-5.*

THUMAHRUAI

Nin rualhai laia a hrât tak inthang unglân, nin rêngin irbuanpui unglân, inhnê ngêt nin tih ti roi? A vuan hin irbuan chu ni no khom sian, Israelhaiin mi tam tak an idoi thurchi irchu hrang ei nia, ngûk takin nin irngai hrang a ni.

1. Jabina le a chang irruaipuihai : Pathianni masaa khan Josua pâlhai khan Kanaan ram sim tianga khopui ualhai khah an lâk thu ei irchu tâka. Pathianin sim tiang ram vaih kha pehai maka, Kanaan ram pumpui a pêkhai sikin hmâr tianga ramhai khom la nôk hrangin an suak nôk tâka. Hmâr tiang hin chu rêng hrât tam tak an tama, irdoina hmangrua sa nang a ta, a sân ingîk om a ti. Hmâr lam mong tianga khan rêng roiinpui tak, Jabin, Hazor khuaa rêng hi a oma. Sim tianga ramhai khah Israelhai khan an lâk tah ti an inhriata. Jabin khan hmâr tianga phâizôla rêng murdi, Tângrama rêng hai, kho thang tianga rêng murdihai khah a koi bukhaia. Josua le a rualhai doi hranga irkoppui hrangin a fialhaia. Rêng danghai khomin chang irruai hrang an nuam zita. Israelhai kha inhnê ngêt an sabeia, Josua le a rualhai chu thathai zit ei tih an ti tâk a ni.

2. Meron tuia irdoina : Khanchu, hmâr tianga rêng hai chu an sipai nei murdi leh, sakor le tâli tam tak leh an suak tâka. Meron tui kôl phâizôla khan an irbuk khôma. An tam lam khah tep zoi zât khom ni mahai, tuidunga chia ang an nia, a sân an ngîkhai a ni. Khannisian, Josua chu Pathian iam ngit mi a ni sikin, Jeriko irkul an lâk dân hai, sim tianga rêng hai an inhnê dân hai khah an hriat maia. Anni inhrâttu Pathian kuanga khan a chongchaia. Pathian khan Josua kuang, "Hihai hih chihai viat no roh, nangtûk hiang zoroa hin nan hnêtir ki ta, an sakor hrâtna irthahruai insatin lân, an tâlihai khom ni hâl zit hrang a ni," a tia. Khanchu, Pathian iti ang khan an doihai, an itam dôrin an intân tâka. Josua pâlhai khan an that haia, an irzûlhai tâk a ni.

3. Hazor khopui an lâk : Josua pâlhai khan hmâr tianga khopuihai khah an doia, an lâk zêla. Hmâr rama rêng hai murdi chu an chelhaia, an thathai zita. Hmâr tianga khopui roiinpui tak Hazor tiang an fe nôk tâka. An tungin chu an rêng Jabina chu an chela, a kho mihai murdi leh khan an thathai zita. Hazor khopui kha an hâlpai tâka. Israelhai kha a sân an râifân a ti. Hmâr tianga rêng hai khan irdoina hmangrua an nei insaa, sipai an tam nôka; anni hrâtna ngot hmangin chu inhnê zât ni mahaia. Pathianin a changpuihai sik ringota a nih ti an inhriata. An hnêtu chu anni ni loiin Pathian a nia; khasikin, Pathian chung a khom lôm an ti.

Chângvong : Sam 2:13.

O RENGPA, ni hrâtna sika hin nang kin inpâk, ni sinthotheina inpâkin hla sak kin ti.

Irdonna :

1. Hmâr tianga kho roiinpui tak khah i khua ma ni?
2. An rêng irhming kha nin lan hriat mo?
3. Khô tui kôla mo chang irruhai an irbukkhôm?
4. Hmâr tianga kho roiinpui tak an ilâk khah i khua ma ni?

Jisua hin hla thu satak tak a inhriat belsa ngai a ni.

4. Jisua hla inhriathai : Jisua hla inhriat tam ual chu Sâm bua mi hi a nia. A san chu inkhômna hmuna le Sikul haia khom an tep le an sak intam ual tak a nia. Hi khêla khom hin Thuthung Lui bu danga hin Juda-hai hla senkhat a om saa. Hitaka inlâr ual chu Sâm No. 23 hi a nia, hi hih Sinagok-a nâipanghaiin an irchu ngaia. Kût zoro a hong tungin chu No. 116, “Rengpa chu lung ki thunga, ki hnuka lungkham ki zongnahai khah a nir ngai pe sikin,” tihai kha an saka. Tempil-a chu No. 118, “O, Rengpa kuanga khan lômthu hril roi,” ti hla an sak ngai. Sâm bua hin hla 150 vêl a oma, hi sênga hin Davida iphua a tam ual tak a ni.

Chângvong : Sam 147:1.

“Rengpa chu inpâk roi; ei Pathian inpâka hla sak hi a sa sikin; khahai khah a hoiin, inpâk hi a ruk rêng a ni.”

Irdonna :

1. Jisua hla inhriat tamna tak khah i lekhabu-a mo a om?
2. Jisua hin itin mo hla a inhriat kha?
3. Sâm bua hin hla i za mo a om?
4. Tu iphua mo a tam tak?

Tho hrang :

“A ni vêngtu Rengpa a ni,” ti hla kha sakpuihai ni sian.

* * * * *

IRCHULAI - 25

JISUA HLA INHRIATHAI

A thu tum : *Jisua'n Pathian hlahai ar ngai hen.*
Tep hrang : *Mat. 26:30; Sam 23:148.*

THUMAHRUAI

Hla mo nin sak ngai? I hla mo nin indit tak? Hla hi om ta no sianlân, sak zât nei ual no ih, a hoi khom inhre no ih na! Hla hi a poimo tak taka, tian ata nam tinin hla hi ei nei ngaia, sakhua hla, nam hla, nupang le pasal irvêlna hla le hla chi dang dang ei nei zit ngai a ni. Jisua hai nam, Juda-hai khomin Bible ata hla an nei intam ti ei hmu theia. Kha hlahai kha perkhuang le khuanghai leh, Hrangkhol-haiin ei isak ngai ang hin an isak ngai a ni.

1. Jisua hla irchûna : Israelhai hin lômni sûnhai hin, roiinpui taka hla sak hai, irhâihoi le lâm le fiamhai hi an uar zapa. Hruaithena haia khom hin hla an sak thei ngaia. Khahai ang hmuna khan Jisua khom a nâipang laiin a fe mai ngaia, an hla sak le irhâihoihai inhriatin, insûnga a nu kuang hla thu omziahai irdonin ar chu ngaia, hi an hlahai hih a tûk boi; a sâma sâm chi a ni uala. A pa kuang ata khom hla tam tak a irchu sa ngai a ni.

2. Sikul-ah hla an irchu ngai : Jisua hai sikul irhming chu Sinagok a nih ti kha nin lan hriat mai mo? Kha sikul ina khan Sâm bu hi an irchulai bu inkhat a nia. Kha hlahai khah an inhriatin, a sak dân le a omziahai khom an hrilfiah pehai ngai a ni. An irchu zoiin chu a sak hrang dân angin an sakpuihai ngai. Hla senkhat chu a ôi boi a nih ti ei inhriat tâk ang khan, an itep inrual ngai a ni. Khaanga, an sakin mani, an hril inrualin mani chu hla thu omziahai khah irchutirtu khan ar donhaia, a kâra chu nâipanghai khomin an irdon sa ngai a ni.

3. Inkhômna inah : Pathianni rikipa hin Sinagok-a hin an inkhôm ngaia, Jisua khom a chîn lai ata a rualhai leh a nu le pahai leh a urênghai leh hin Sinagok-a inkhômmin Sâm bua hla chi dang danghai an inkhômna hin an isak ngai a ni. A kâra chu zaipôl khomin hla an sak ngai a

IRCHULAI - 9

RAM AN IRSEM

A thu tum : *Ram chu Rengpa ta a ni.*
Tep hrang : *Jos. 14:1-5.*

THUMAHRUAI

Nin rualhai leh thei nin irhmal ngai mo? Nin irsem ngai ti roi. Pa senkhathaiin ramsa sakhi, sazuk, ram vok hai an manin kho sûnga đông tin an sem ngai. A vuan hin ram irsem thu ei irchu hrang a nia, itin mo an irsem ti lei irngai sabak roi.

1. Pathianin ram sem hrangin Josua a hril : Josua pâlhai khan Kanaan ram an ilâk dânhai ei irchu tâka, nin lan hriat mo? Jeriko kul le Ai kua an lâk hnung khan chu sim tianga ram an lâka, kha zoia khan hmâr tianga ramhai khom khah an lâk sa tâk a ni. Ram i dôr ten mani chu an lâk hnungin ram lâk hrang la tam khomsian, Pathianin Josua kuang, “Ni ulian tâka; khasikin, hi ram hih Israel nam tinhai kuang sem roh,” a tia. Kanaan ram chu ram lian tak a nia, irsem intak a tih ti roi.

Jakoba irhming inkhat khah Israela a nia, khasikin ar chihai chu Israel an ti tâka. Nâi 12 a neia, an irchihai chu Israel nam khat an ni ta zêla. Levia irchihai chu Ochai an ni sikin, nam dang danghai laia Pastor anga sintho hrang an nia, khasikin ram semhai loi hrangin Pathianin a tia. Josefa khan nâi pasal inhni a neia, Efraim le Manasia an ni. An irchihai chu hihai irhming ang hin an ti zêla; khasikin, nam sômhleih-nihai ram sem a nang tâk a ni.

2. Nam hni le a chimriphai ram : Mosia damlaia khan Jordan tuidung sak tiang ram irzat tak an lâka, kha ram irhming khah Gilead a ni. Gilead ram chu ran vâina hrangin a saa. Reuben irchi le Gath hai khah ran vâi mi an nia, ran an nei intama. Mosia kuanga khan kha hmuna om hrangin an ngêna. Jordan tângam lâknaa an kop mai hrangin chu

3. Nam kuak le a chimriphai ram sem thu : An ram lâk irzat tak chu Israel nam kuak le a chimriphai kuang Josua khan a sem tâka. Nam lian le mihriam tam ualhai chu ram a sem inlian uala, a tômhai chu a sem intômhaia. Ram an idong tum inhriat theina hrangin Josua khan tasâna a neia, an dongtum hong suak khah milung chuk takin an poma. Sim tiang khan Simeona irchihai, Juda irchi le Benjamina irchihai an omtirhaia. A ram inlâina taka khan Dana irchihai, Efraim irchihai le Manasea irchi a chimriphai an omtira. Efraim-hai le Manase hai khan Josua kuang, “Kin tama, tângrama hin irleng no ni ung,” tiin ram an nghi saa. Josua khan Kanaan rama mi omhai hih nin inhnotsuak thei photin chu dong thei sa nin ti, a lei tia. Hmâr tiang rama khan Isakara irchihai, Zebulun irchihai, Asher irchihai, Napthali irchihai an om tâka.

4. Josua khopui : Nam tinhai dongtum seng ram an sem zoi hnungin chu an ram chita om hrangin an ife hrang a ni tâka. Khannisian, an hruaitupa, Pathian iam ngittu le mi huaisen tak anni hruaitu chu a bing pialin khopui inkhat pêk an nuam tâka. Josua khopui hrangin Efraim tângrama khopui inkhat, **TIMNATHESERA** chu an pêk tâk a ni. Kanaan rama rêng roiinpui tak le sipai hrât tak takhai inhnêtirtu chu Pathian a nia, kha ram neitu le pêktu tak chu Rengpa Pathian a ni. Rammual ram pumpui hih a ta a nia, eini khom hih Pathian ta ei ni.

Chângvong : I Chro. 29:116.

O Rengpa, ram chu ni ta a nia, mi murdi laia inchungtak ni ni.

Irdonna :

1. Tuhai mo Mosia'n Jordan sak tianga ram a ipêkhai?
2. Sim tianga ram donghai khah i nam man ni?
3. Ram inlâina taka khan tu mo an om?
4. Hmâr tianga ram donghai kha tuhai man ni?
5. Tuhai mo ram an ipêkhai loi kha?

Pathian thu irchu chu Thuthung Lui bu vaih hi a la ni. Juda nâipang-haiin chu insûnga, sikul-a le Tempil-a khom Bible thu chi dang dang an irchu ngai a ni. An irchu masa ual ngai chu, Thu Sôm pêk le Sâm bua hlahai hi a ni. Khan, ‘Sâm’ ti omzia chu Pathian **inpâkna** tihna a ni. Khakhêla, an Pathian thu irchu ngai chu Dân bu an tia, Mosia lekhabu ringahai, Deipuhai lekhabu hai, thurchi irziakna bu dang danghai a ni. Annihai khah Jisua hin a chîn lai khan a irchu zit a ni.

Chângvong : Deut. 6:4,5.

“O! Israel mihaio, irngai roi, Rengpa nin Pathian vaih hi Rengpa chu a ni, Rengpa nin Pathian chu nin lungrîl murdi'n, nin ngaituana le nin hrâtna murdi'n lung nin ithung hrang a ni.”

Irdonna :

1. Tuhaiin mo Jisua khah Pathian thu an irchutir ngai?
2. Khô hmuna moh Jisua'n Pathian thu a irchu?
3. Itho mo Jisua hin Thuthung Lui vaih a irchu?

Tho hrang :

Hiang hin irchutirhai ni sian : “O! Israel mihaio,” tia hin kut chang tiang phar ni sian.

“Irngai roi,” tia hin mikuar chang tiang irngaitirhai ni sian.

“Ni lungrîl murdi'n” tia hin kutin inthem ni sian.

“Nin milung murdi'n,” tia hin kut kiang hnia kut chalin an mikuar chung a bangbarêp tôn sian.

“Nin hrâtna murdi'n,” tia hin kut kiang hniin an rôpa kut sia sian.

thu irchutir hrangin a tia. Ina an toi lai khomin, lampuia an fe lai khomin, an thoi zoroa khom hin an ihril hrang a ni.

II. Shema : Jisua'n a nâipang laia Pathian thu ar chu dân danglam satak tak a oma. Jisua hai in mikot kôla khan kok chînte sa vong vong hi a oma. Kha kok khah mi'n an lâk thei loina hrangin thîrhruil leh hin an khita. A sînga khan Pathian thu irziak hi an siaa. Kha Pathian thu irchâng kha 'Shema' an tia. Kha thu khah hiang hin a ni, "Irngai roi, Israel mihaio, RENGPA nin Pathian chu nin lunggrîl murdi'n, nin milung murdi'n nin hrâtna murdi'n lung nin ithung hrang a ni," ti hi (Deut. 6:4). Hi thu hih Israel mi murdi'n en loiin an ithei zit hrang a ni. Jisua khomin an hriat zita, Pathian thu en loa a ithei masa tak khom a ni. Hi **Shema** an isiana ngai kok kha, Israel nu le pahain in an suak le an lût rikipin an inthem ngêst ngai a ni. An inthem rikipa hin, "O Pathian, ki lût le ki suaka hin ni ensui ro," an ti ngai.

III. Sikul-ah : Jisua sikul fena ngai kha nin lan hriat mo? Sinagok a ni kha. Kha in khah inkhômna khomin an ihmang ngai a ni. Pathianni rikipa an irbuk khômna ngai a ni. Kha hmuna khan nâipanghaiin Pathian thu an irchu ngai a ni. Jisua khom a nâipang chang laia khan kha hmuna khan Pathian thu a irchu ngai a ni. An lekhabu chu atûnlaia ang hi ni maka, savuna hin an irziaka, an inzuat ngai a ni. An tep hrangin chu an sîta, kha lekhabu khah lianin a man a tam tak tak ngai a ni.

IV. Tempil-ah : Sikul le insîng tiang ar chu khêla khom Jisua chu hmun danga khom Pathian thu ar chu sa ngai a ni. Khôn mo a irchu nin hriat mo? Jerusalem-a Biak In roiinpui taka khan a ni. Kum i za mi a ni'n moh Jisua kha Tempil-a a fe ei iti kha? Kum sômhleihni mi a ni tena khan a nu le a pa'n an zong sabak a nih ti ei inhriat tâk kha. An khua Nazaret ata Jerusalem kha sîn thum vêla fena a ni kha. Hlatak ni khomsian, kût hmang hrangin Jerusalem kôlvêla mihai khan a kum tin an fe ngaia. Jisua khom kum sômhleihni a ni'n chu Tempil-a khan a fea. Tempil-a khan Pathian thu irchutirtu roiinpui tak tak, 'Rabbi' an om ngaia, khahai Pathian thuhriil khah Jisua hin ar ngai chian ngaia, thu intak takhai ar donhai ngai a ni.

V. I thu mo Jisua'n a irchu : Jisua zoro laia hin Thuthung Thar bua, Thurchi Sa Mathaia irziak ata Thuphuangsua dênin an la nei no sikin,

SEN THUMNA THUTHUNG LUIA KÛTHAI

IRCHULAI - 10

FE'RKÂN KÛT

A thu tum : *Pathian saninzôkna roiinpuzia inhriattir.*

Tep hrang : *Exo. 12:1-28; 13:1-10; Lev. 23:4-8; Nam. 9:2-5.*

THUMAHRUAI

Pathianin Israelhai Aigupta ram rengata a hruai suakna inhriat-maina hrangin Pathianin Fe'rkân Kût hih hmang hrangin a iti a ni (Exo. 12:14). Fe'rkân Kût hih kum tinin Abib tha (Deut. 16:1), sala intâng suak hnunga Nisan tha an ti tâk (Neh. 2:1) ni hai vêla an hmang irphut ngai. atûnlai calendar-a chu March - April tha vêl hi a ni.

Fe'rkân Kût-a hin belra te an ithat ngai hi, a ru kiak loi hrang a ni (Exo. 12:46). Hi hih Jisua an hêmbea a ru inkhiak loi hrang inentirna'n hril a ni ngai. Eini namhai khomin kum tin kût ei lei nei ngaia. Kristian ei hong chang hnungin chu tianlaia Kût ei lei hmang nêka roiinpui ual Krismas, Good Friday le Koiindang sîn poimo dang ei neia, khahai khah ei Kût a hong ini mai tâk a ni. A vuana ei irchu hrang chu Israelhai Kût thurchi ei irchu hrang a ni.

1. Fe'rkân Kût hong om irphut dân : Nam tinin Kût ei nei chit ngaia, kha nikhua poimoa chu hlimna le lômna nî a nia, hruaithena khom a om sa ngai. Juda-hai khan Kût chi dang dang an nei intama, kha sînga khan an Kût roiinpui tak Fe'rkân Kût thurchi ei irchu hrang a ni. Fe'rkân ti omzia chu 'Fe irkân' tihna a ni.

Fe'rkân Kût hong irsiang dân chu hiang hin a ni. Israel nâihai Aigupta suaka an intâng laiin, Aigupta mihaiin deng an intheitirhai tak taka. Aigupta ram ata Pathianin hruai suak a tuma, Faroa'n an suaktirhai nuamna hrangin Mosia hmangin thil irkhêl tam tak a thoa; khannisian, insuaktir nuam maka. Khanchu, Pathianin Israelhai chu an mikot bianga ran thisen nâl zit hrangin a tia, an nâl zit tâka. Rengpa

neia, an chap mur mur laiin Israel nâihai chu Aigupta ram chu an suaksan thei tâka.

2. Fe'rkân Kût hmang zoro : Aigupta mihai ata Pathianin Israel nâihai a hruai suak dân le an saninzôk dân chu an hriat maia, thoiin-tharhai khomin an irnghil thei loina hrangin Fe'rkân Kût chu hmang ngai hrangin Pathianin a tia. Pathianin thil irkhêl a tho sika Aigupta an suaksan phut nê, Abib tha tarik 14-na khohloi tiang an hmang phut ngai a ni. Juda calendar-a Abib tha chu March tha tôp tiang le April tha phutna tiang hi a ni. Hi Kût hih kum tin an hmang ngai a ni.

3. Fe'rkân Kût an hmang dân : Fe'rkân Kût an hmang dân chu hiang hin a ni: In tinin belra te an thata, Pathianin Aigupta ram rengata a hruai suakhai dân entirna le inhriatmaina'n belra te thisen chu an mikot bianga le mikot lu chung a nâla, a sa chu irhnot takin an fâk ngai a ni. Belra te sa chu ibutin mani, inzêiin mani an ifâk hrang ni maka, an rô inhmin hrang a ni. Kha belra te sa rô inhmin khah an bu ang tak a nia, chol kop loi bai leh an ifâk ngai a ni. Chol chu bai sintuhaiin bai siam insa hranga an ihmang ngai a ni. Khasikin, Fe'rkân Kût hih 'Chol kop loi bai Kût' tiin an ti sa ngai. An fâk laiin puan an sila, kekok an irbuna, khianghrol an intûk chit ngai a ni. Hi nê hin Aigupta an suaksan zâna vaih irsiam diama an fâk dân le irhnot taka an suaksan dân a inentir a ni.

4. Fe'rkân Kût poimona : Fe'rkân Kût hmang hih Israel ta hrangin thil poimo tak a ni. An hmang ngai no'n chu Pathianin Aigupta ram ata a hruaisuak dân khah an irnghil hrang a ni. Pathian hruaina le changpuina an dong ti inhriatmaina hrangin an ihmang ngai a ni. Rualthoitharhai lenvângin chu Pathianin changpuina kop loiin an mâni theinaa suak ata an izôk mani an ti mai thei. Khaangin eini khom soal ata Jisua'n a ni saninzôkna inhriatmaina hrangin Krismas le Good Friday-hai hih ei ihmang ngai a ni. Pathian ni changpuina le a ni saninzôkna inhriatmaina hi a poimo tak tak a ni.

Chângvong : Exo. 12:14.

"Hi nê hih nin ta hranga inhriatmaina nê ni a ta, RENGPA ta

IRCHULAI - 24

JISUA BIBLE IRCHÛNA

A thu tum : *Jisua'n Pathian thu ar chu ngai.*

Tep hrang : *Deut. 6:4-9.*

THUMAHRUAI

Bible hi nin inhriat ngai mo? Bible nei murdi'n nin kut hong phar u ta? Khan, Bible ei iti hih imo a ini? Lekhabu tihna ang a nia, lekhabu murdi hi chu Bible ni zit maka, Pathian lekhabu hi Bible ei iti ual tak chu a ni. Lekhabu danghai nêka a hlutna bîk imo a ini, nin inhriat mo? A sênga thu om murdihai hih Pathian Irtha isip a ni. A omzia chu Pathian Irtha'n a inhringtir tihna a ni. Khasikin, Pathian thu zômthuhaiin an tep ngaia, a sênga thu hi ngûk takin an irchu ngai a ni.

Jisua zoro laia Bible chu Thuthung Lui vaih hi a la nia, buk thumin hiang hin an isen a ni.

1. Torah (Dânbu) : Mosia lekhabu ringahai, (Irphutna (Genesis,) Fesuak (Exodus), Levi Dân (Leviticus), Nambar (Numbers), Dânhnina (Deuteronomy).

2. Nebi'm (Deipuhai lekhabu) : Josua, Roirêltuhai, Samuel I, Samuel II, Renghai I, Renghai II, Isaia, Jeremia, Ezekiel a le Deipu sômhleihnihai an ni.

3. Ketubim (Thurchi irziakna) : Sam, Thuvârhai, Thuhriltu, Esther, Daniela, Ezra, Nehemia, Thurchi suina I & II (Chronicle I & II).

I. Jisua'n Bible ar chu ngai : Jisua khomin a nâipangte ata Bible hi ar chu ngaia. A nu le pahai hih Pathian thu zôm, mi fel tak an nia; Jisua hin lekha a tep thei mân ata Bible irchânghai, zînga, khohloia, zâna zâlhmunhai khom hin Bible thu hoi tak le irngai nuam om takin a nu le a pa hin an hrilpui ngai a ni. Jisua nu le pahai ang hin nin nu le pahaiin Bible Pathian thu mo nangni an hrilpui ngai? Israel nu le pahai chu Pathianin an nâihai itiklai khomin Pathian

pehaia. Mihai khan ar khêl an ti oka. Kha zoro lai tak khan a nu'n, "Tôia, itho mo hianga ni ni ilo? Ni pa leh beidong takin nang kin izong mai kêng," a tia. Jisua khan, "Ka pa inah ki iom hrang nin inhriat loi ma ni?" tiin a nu kha a sâma. Khanchu, a nu le pa kuanga khan a fea, an rêngin an khua Nazaret panin an fea. Kha rengata Jisua'n a thei lam ang takin Tempil khah a ulian dênin a hro irzom mai ta.

5. An khuua Biak ina khom an khôm ngai : Jisua hai khuua khan inkhômna in Sinagok a om ti ei irchu tâka, nin la inhriat mai ki sabe. Kha khah Tempil ti mahaia, Sinagok a ni. Kha hmuna khan Jisua khah a inkhôm ngai a ni. Lekha khom hi hmun ngêta hin ar chu ngai ti khom ei insîr ta. Jerusalem hih a hla sikin zoro tina chu inzin thei ual mahaia, Pathianni rikipa hin an khua Sinagok-a hin an khôm ngai a ni. Khaangin, hla khom tam tak a sak theia, Pathian kuang a chongchai sa ngai. Pathian thu hril ar ngaitua mai ngaia, Pathian thu hih an hriat zit sikin a nâipang ata hih nâipang vâ le fel tak a ni. Pathian biak in fe hih nuam no sian chu hiang hin om no ni.

Chângvong : Sam. 84:10.

Ni Biak in sâng tuala sîn khat om hi, sîn sângkhat nêkin a sa uala. Mi pualoihai puan ina om nêkin chu ki Pathian in mikot hrungtu ni hih ki chang nuam ual.

Irdonna :

1. Jerusalem-a Pathian Biak in roiinpui khah imo ar hming?
2. Kum i za mi a ni le moh Jisua'n Jerusalem Tempil-a a ife?
3. A nu le pa'n Jisua khah khô hmuna mo an ihmu?
4. Jisua hai khuua inkhôm in, Jisua fena ngai kha imo ar hming?

=====

Irdonna :

1. I sikin mo Fe'rkân Kût hih 'Fe'rkân Kût' an iti?
2. Fe'rkân Kût hih i zoroa mo an ihmang ngai?
3. Fe'rkân Kût hih Juda-haiin itin mo an ihmang ngai?
4. Fe'rkân Kût irhming dang kha i ma ni?

IRCHULAI - 11

PENTIKOS KÛT

A thu tum : *Pathian kuanga lômthu hril a nangzia.*
Tep hrang : *Exo. 23:16; Nam. 28:26-31; Deut. 16:10.*

THUMAHRUAI

Pathianni masa khan Israelhai Kût roinpui tak ei irchu tâka, i Kût mani kha? Fe'rkân Kût a ni. A vuana ei irchu hrang chu Pentikos Kût a ni.

Pentikos ti hih Grik chong, 'Pentecoste' ata lâk a nia, 'Sômringana' tihna a nia, Grik chong hmang, Juda-hai iti lam a ni ual tak. Fe'rkân Kûta thilinhlan, bumût an inhlan ni ata tepa sùn sômringanaa hi Kût hih an hmang ngai sikin ar hmingin Pentikos tihna hih hmang a ni. Pentikos Kût hi bu ât zoia an hmang ngai a nia, khasikin 'Bu ât Kût' an ti sa a ni.

Thuthung Lui hrilfiana irziaktuhaiin an ihmang inlâr tak le Israelhai laia khom an insîr dân inlâr tak chu 'Hapta kâr Kût' ti a ni. (Ex. 34:22; Deut. 16:10). 'Hapta kâr Kût an iphua nasan khom hih sômringana an itep ang tak khan hapta kâr sari, sùn 49 an tepa, kha zoi zela sùn 50-naa hmang a ni ngai tia inlang a ni (Lev. 23:15,16). Nambar bu tiang chu 'Bu thar irphut Kût' ti a ni sa (Nam. 28:26). Sivan sùn ruka hmang a ni ngaia, Sivan tha chu May tha mong tiang ata June tha irphut tiang dên hi a ni. Pathian kuang a bu tharhai an inhlanna Kût, lômthu insîrna Kût niin an lang ual tak a ni. Aniachu, Heroda Tempil AD. 70-a insiat a ni hnunga khan Sinai tânga Mosia 'Dân inhriatmaina Kût' hranga hmang a hong ini tâk a ni. (Hartley p. 386).

Kristianhai khomin Fe'rkân Kût le bai chol kop loi Kût an hmang lai Sabat zoi zela Pathianni (Easter Sunday) ata sûtin hapta kâr sari ar zoi zela, Pathianni masa tak sùn 50-na chu Pentikos nî hrangin ser a ni. (Council of Neceaia AD 325). Hi nî hih Irtha Irthiang tung nî a ni sa.

Israelhaiin chu Kût an nei ok ta, Pathianni masaa khan an Kût

hmo ngaia. Ar mang tiang khom a ihmu ngai ni a ti. Tempil ei ti zoroa hin Pathian Biak in a nih ti inhre mai unglân, Jisua kha kum sôm hleihni a nia khan Fe'rkân Kût zoro a hong phâk tâka; an kua Nazaret ata Jerusalem fena hi ke khomin, sakuartung khomin sùn thum sùn minli fena lampui a nia. Khanchu, Nazaret kho mi, nu le pa tam tak pasal kum sôm hleihni ata a chung tiang chu Fe'rkân Kût hmang hrangin an suak thuar thuar tâka. Motor, rêl, kâri le vuangna an la nei no sikin, khual inzinna hrangin sakuartung hih an hmang ual tak ngai. Sakuartung chu an neinun an inpêltirhaia. Mi tam ual chu keiin an ife ngai a ni. Nuhai le nâipang ualhai an fe hrât thei rak no sikin maton an insatirhaia, pasalhai chu inhnunga an inta ngai a ni. Khan, Jisua chu nâipang a la ni sikin a nu kuang a fe saa. Sùn thum vêl an fe tena chu khohloi tiang hin khopui chu an lût vâng tâka. Râl ata an ena, ar têt zur pehaia, an va nâia, an tung zel tâka. Jisua'n a hmu a inghâkhmo ang ngêtin a nu le pahai leh Tempil-a Pathian an biaknaa khan a fe sa tâka. Biak ina hruaituhai châng dân le an tho dânhai khah ngûk takin a ena. An thuhrilhai khom ar ngai chiana. A kôla mihaiin, "Hi nâipang hi chu a fel hmêl bâka!" ti le an irhoi a ni.

3. A nu le a pa'n a omna inhre mahai : Fe'rkân Kût an hmang zoiin chu, kho dang ata honghai chu an omna kua tiang panin an fe nôk sup sup, an hong tianga ang dênin nuhai le tar, nâipang ualhai maton an insatirhaia. Nâipang senkhat chu an nuhai kôla fe a hoi an tia; an nuhai kôla an fea. "Kei chu ka pa kôla fe ki nuam tihaiin" an pahai an zuihaia. Senkhat chu an insûng mihai leh an rualhai kâra an fea, sùn khat an fe tena chu, Jisua nu le pahai khan Jisua khah hmu ta mahaia; an urênghai an irdonhai lakin inhre ma ung, hmu khom hmu ma ung an ti zita. A nu Mari khan, Josefa kuang, "Ni kuang mo hong mah," a tia. Jisua pa Josefa khan, "Hong ma," ni kuanga hong mani kêng ki iti mai anga tiin an char a dong pehai tâka. "Khôn ngân mo a iom ta hrang hi? a irhmang ni ta a ti," tia zong hrangin Jerusalem tiang irhnot takin an kîr nôk tâka.

4. Jisua chu Tempil-a a lei om : Jisua nu le pahai khan hmu ta loi hrang angin phûkinthing pumin sùn hni lai an zong tâka. Sùn thum ni tena chu Tempil sùng kha an va ena, Jisua kha chu nâipangte ang loiin, ulianhai laia khan a lei toi chiana. Tempil-a Pathian thu hriltu 'Rabbi' an iti, mihai inza ngai kha chong a lei irdonhaia, thuhrlituhai ihrilfia

IRCHULAI - 23

JISUA PATHIAN BIAK INA A FE

A thu tum : *A thei lam angin Jisua'n Biak In a hro.*

Tep hrang : *Lk. 2:41-52.*

THUMAHRUAI

Hapta khat sũaga hin Koiindangin voi i za mo inkhômna a nei ngai? Nin inhriat mo? Ni hong en chit unglân ki kut khiak siarin tep ki ti. Nilai zân irtông ni zân, Pathianni zîng, Pathianni zân ten hin voiminli inkhôm a oma. Hi khêla khom hin nu, vânglai an bingîn an inkhôm sa ngai. Khante, khô hmuna mo ei inkhôm ngai? Biak ina a ni. Inkhôm fe ngaihaiin bân hong phar u ta. Biak inah hin Pathian chôiindômna hlahai ei saka, Pathian thu irchuin ei ngaitua ngaia, ei chongchai sa ngai a ni. Tianlai khan nâipang inkhat, inkhôm fe nuam tak hi a oma, a vuan hin khapa thurchi kha ei irchu hrang a ni.

1. Jerusalem Biak In : A vuan chu Jisua'n Biak in a ife thurchi irchu hrang ei nia. Nâipang a chang laiin Jerusalem-a Inkhômputi roiinpu tak Biak in a fena thu ata hril ei ta, Jerusalem Biak in irhming chu, 'Tempil' a nia, a roiinpuia a ihoi tak tak a ni. Judahai sakhua dâna chu kha tempil kah Jerusalem khopui le a kôl vêla mêl sômhni (20) sũaga Juda pasal murdi'n Fe'rkân Kût laia hin an ife ngêt hrang a ni. Hmun hlataka Judahai khomin an dam sũagin voikhat chu fe an itum hrâm ngai a ni. Nâipanghai lenvâng chu, Tempil-a mihai inkhôm dân le a sũag irvo sa lam dân en nuamin an inghâkhmo ngai a ni. An pahai kuang, "Ka pa Fe'rkân Kûta chu Jerusalem-a ni hruai ta ro," ti le an irhoi. Kannisianlân, kum sôm hleihni (12) an phâk mân chu kha tempil-a Fe'rkân Kût hmang kha phal ni maka, Fe'rkân Kût chu Aigupta ram ata Israel namhai Pathianin a hruai suak ti inhriat mai hranga hmang a nia. A zoro a hong nâi tâkin chu mi murdi an irsinsiam, an inghâkhmo ngai a ni. A zoro a hong phâkin chu Jerusalem Biak in roiinpu tak, Tempil-a khan an inkhôma, an irse lellul ngai a ni. Hong om sa ta ngân unglân chu, a biak in hoi lam le sat lam dân ringot enin hong tang va tang ngêt nin ti.

2. Jisua'n Tempil a fe : Jisua khom hin Jerusalem Tempil fe hih a

1. Pentikos Kût omzia le ar hming danghai : A vuana ei irchu hrang chu 'Pentikos Kût' a ni. Pentikos ti chu 'Sômringana' tihna a ni ei ti tâk kha. Pentikos Kût an iti nasan chu Kût roiinpu tak, Fe'rkân Kût an hmang ata sũa sômringana nî hin hi Kût hih an hmang ngai sika a ni. Pentikos Kût hih insîr dân dang dang an nei saa, khahai kha - 'Bu ât Kût' ti hai, 'Hapta kâr Kût' ti hai, 'Bu thar irphut Kût' tihai a ni. Bu ât zoi zela hi Kût hih an hmang ngaia, eini khomin bu ât zoi zela Kût ei neia, kha khah '**Bôlzoi khonhoi pârton**' ei iti ngai a ni. Bôlzoi khonhoi pârton hi ei hmang ta noa chu a zoro vêla Jisua suakna champaha, Krismas lômom tak ei ihmang ngai a ni.

2. Pentikos Kût an ihmang nasan : Ar hming an iphua chu ei inhriat tâka, an ihmang nasan rêk chu Pathianin bu le chîmu tianga satvurna tam tak a pêk sikin lômthu hrlina hrangin an ihmang ngai a ni. Kumtu-angin sôl takin an loi tiang sin an thoa, kum tôpa a ra an ât a ni. An sin thônâ ra pêktu Pathian kuang an chîmu tharhai an inhlana, lômthu an insîr ngai a ni. An ihmang nasan dang nôk chu, Sinai tânga Pathianin a mihai hrangin Mosia kuang dân a pêka, kha khah Thu Sôm pêk a nia, kha inhriatmaina hrangin chu hi Kût hih an hmang sa a ni.

3. Pentikos Kût an hmang dân : Pentikos Kût hih sũa khat vaih an hmang ngaia, khannisian an irngai poimo tak tak a ni. Pentikos Kût laia hin tute sintho phal mahai, mi murdi'n an sin an irngamsan zit ngai a ni. Hi Kût hmang hranga hin Juda pasal rêng rêng chu Jerusalem-ah fe ngêt hrang a ni. Kho hlatak taka mihai khomin Jerusalem khopui an ipan ngai a ni. Khaang khah a ni sikin Pentikos Kût lai chu Jerusalem-ah mikhual an tam thei tak tak ngai a ni.

Pentikos Kût hmangtu hai chu an bu thar ata bai tang inhni, kuluk taka an isiam khah an chôia. Khabana belra te sari le sehrât tuai inkhat le belrachal inhni Pathian kuang an inhlân ngai. Pathianin tho hrang dân a ihril ang dênin hihai hih an inhlân ngai a ni.

Kristian masahai khom khah Pentikos nia hin hmun inkhata an irhmukhôm a ni. Kha zoro lai taka khan irkhêl takin Pathian Irtha Irthiang chu an laia a zuang tung thut tâka, an lôm tak tak a ni. Atûn ten hin Pentikos nî hih Irtha Irthiang tung nî a ni sikin, Kristianhai chu ei hmang sa ngai a ni.

RENGPA nin Pathianin sat nangni a ivur ang dênin nin ihlosuaka om, mâni nuam thua thil inhlan chu inhlanin RENGPA nin Pathian hrangin hapta kêr Kût nin inei hrang a ni.

Irdonna :

1. Pentikos ti hih imo a omzia?
2. Pentikos Kût irhming danghai khah i ma ni?
3. Pentikos Kût hih i zoro laiin mo an hmang ngai?
4. Juda-haiin itin mo Pentikos Kût an hmang ngai?

* * * * *

an irchutirtuhai vaiin an inei thei a ni. Toihmun le dokâng hai (table) khom nei mahaia, an irchutirtuhai leh an rêngin hnuaichanga an toia. An irchutirtuhai chu a laitaka lekhabu irzuat chôiin an toia, ar zia kana hrang pen, pensil hai tute'n nei ngai mahai. Itin mo ar zia kân an irchu ni le nin irhoitir? Hnuaichanga khan hmol leh mani, kut pâr hai leh an irzia kân ngai a ni. Ite ar zia ka en hrang le don hrang an nei no sikin chongbâiin an irchutirhaia, chongbâi ngêtin an isâm hai ngai a ni. Khaanga lekha irchua khan Jisua hin irdonna poimohai ar donhaia, irchutirtuhai irdonna khom a sâm indik ngaia, irchutirna hmangrua nei loi khomin Jisua hin lungrîl pêk taka a chongchai mai ngai sikin a thei tak tak a ni.

Chângvong : Mt. 24:35.

Irnêng le irvân boi a ta, ki thu chu boi no ni.

Irdonna :

1. Jisua kha kum i za mi a ni le mo sikul a kêi?
2. Kum ruk a phâk mân khan tu mo ar chutir?
3. Jisua sikul fena irhming kha i ma ni?
4. Jisua hai irchutu khah itin mo an koi hai ngai?
5. An sikul-a khan i thu mo an irchu ngai?

=====

an om sa ngai a ni. Khahai khah upahai an iti ngai a ni, Sinagok hruaitu le upahai khah irchutirtu ‘Rabbi’ Hebrai-haiin an ti ngai a ni. Hi hin omzia minli a neia, imo ni le nin iam? Rabbi ti chu, “Irchutirtu, hruaitu, tihna a ni. Thuthung Luia Pathian thu le an Juda nam dân dang dang an inhriat intama, mi irchutir thei rakin an inhriat sikin irchutu sin an itho thei a ni. Sikul ina khan chu an inlal tak taka, mi helâk loihai chu an sephai ngaia. Khaanga, irchamnei le lekha theithiam mi an ni sikin mi tinin an irngaisângin an inzhai ngai a ni. An koihai khomin ka pu khom tihai loiin, ‘Rabbi’ tiin an ikoihai ngai a ni. Aramik chongin chu ‘Rabboni’ tiin an koihai ngai. ‘Rabboni’ ti chu, irchutirtu tihna dên a ni. Jisua’n annihai khah a ngâkhaiin an za theihai tak tak ngai a ni.

3. I chong mo Jisua hai sikul-a khan an hmang : I chongin mo Jisua hih lekha a irchu ni le nin irhoitir? Sâp chonga iampu dôrin nin bân hong phar u ta, a ninole, Hrangkhol chonga iampu dôrin bân hong phar ngân u ta? Jisua zoro laia an lekha irchulai bu chu (Bible) Hebrai chonga irziak a ni. Khannisian, Jisua nâipang laia hin chong dang theithiam an om rak no sikin, an inhriat thei lam takin Aramik le Grik chonghai an hmangpuihai ngai.

4. An irchulai : Jisua hai sikul, Sinagok-a khan Pathian thu (Thuthung Lui) an irchu ual ngaia, Mosia Dân hi an irngaisâng tak taka, Thu Sôm pêk lenvâng hi chu ar ziak en loiin an thei ngai a ni. Sâm ziak hi an irchu intam sa nôka, Jisua khom hin Thu Sôm pêk le Sâm ziaxhai hih ar ziak en loiin a inhriat suak zit thei a ni. Annihai khêla, Israel rêng danghai thurchi, rêng Solomona thurchi le Bible-a Pathian deipu Elija thurchi, Isaia thurchihai an irchu saa, Israel rêng danghai thurchi hih a sate’n an irchu ngaia. Jisua khom hin Pathian deipuhai thurchi le Israel rêng hai thurchi hih a kip a kôiin an hriat thei zit ngai. Israel nam roiinpui dânhai, Pathian nam inthang an ini lam hai, Aigupta ram ata Pathianin Israelhai a hruaisuak dânhai an irchu zita. Jisua khom kha thu khah a hoi tiin an hriat suak zit ngai a ni. Jisua’n an irchulai an hriat suak thei nasan tak chu nâipang danghai nêka an hriat theina chu inrûka Pathian leh irpôlna neina sika a ni.

5. Irchutirna hmangrua : Irchutirna hmangrua hi itin mo an irchu ngai? Lekhabu satak tak, millim omhai lak la nei mahaia, an lekhabu neisun chu savun a nia. Eini lekhabuhai anga phar chi lak ni maka,

IRCHULAI - 12 IRNGEINA KÛT

A thu tum : *Pathian leh irngeina hlutzia inhriattir*
Tep hrang : *Lev. 16:6-10; Nam. 7:11.*

THUMAHRUAI

Kum thar nê hih mi tam takin Pathian ta hranga inhlan tharna hrangin an hmang ngai a ni. Senkhat chu an thil uar sa loihai tho loi hrangin an inkung saa, entîrna hrangin kuva bâi ei fâk ngai hai, biri inzûp ngai hai, дума hmuam ngai hai, zu in uar ngaihai khomin an thil saloi thoa sual thupha an chôia, Pathian changpuinaa irlet an tum thar ngai a ni. Nangni khomin kum thara hi thil sa tho uar sa unglân a sân sa a ti. A vuan hin Juda-haiin khaanga tho ngaina hranga an ihmang Kût inkhat thurchi ei irchu hrang a ni.

1. Irngeina nikhua Kût an ihmang nasan : Juda-hai Kût inhni ei irchu tâk khah nin la inhriat mai mo? A vuana ei irchu nôk hrang chu ‘Irngeina nikho Kût’ a ni. Hi Kût an ihmang nasan chu hiang hih a ni. Judahai chu Tempil thurchi ei irchua khan chontan sânggrîl tak khah imo an iti kha? Hmun Irthiang Tak a nia, kha zoi zela khan Hmun Irthiang a om nôk a ni. Hmun Irthiang khan an nê tin sualna hai, hapta khat sênga an sualna hai, tha khat sênga an sualna hai, an irbôl ngai. Khan-nisianlân, kha khah ruk maka, kum khat sênga an sual khah a hlopin kum khata voikhat vaih an irbôla, kha khah Irngeina Nikho Kûta irbôlna hi a ni. Hi zoroa hin chu ochai inlal tak chu Hmun Irthiang Taka lûtin, ama sualna le Israel mipuihai sualna hai ar bôl ngai a ni. Sual irbôl chu Pathian leh irngeina a ni sikin hi Kût khom hih ‘Irngeina Nikho Kût’ an iti a ni.

2. Irngeina Nikho Kût an ihmang dân : Hi Kût hih Juda-haiin chu a sân an ngaipoimo tak tak a ni. Tukhomin sin zong mahaia, mi murdi’n bu an nghei zita, sual irbôlna hrangin Tempil-a an fe khôm ngai. Ochai inlal takin mipuihai irthûlin sual khah an irbôl ngaia, ama sual ngêt khom ar bôl a nang a ni. Ochai inlal tak khan a ochai songkol irfual a

mirimhoi hâlnaa mirimhoi a va hâl a ni. Sehrâtchal thisen chu zarngaina Rêng toihmuna a va'n theka, kha khah ama sual irsûk infâina a ni.

Kha zoia chu mipui sual irbôlna hrangin kêlchal a thata, a thisen chu zarngaina Rêng toihmuna dên a va'n thek nôk a ni. Sehrâtchal le kêlchal hmê khah an ifâk hrang ni maka, khopui pêni tiang an hâl irh-mang ngai a ni. Kêlchal dang inkhat, suakinsual viat loi an hong chôia, kêlchal la hring lu chungka khan Ochai khan a kut ar nghata, Israelhai sualna murdi chu Pathian inhriata an puanga, ngaidam a ngên a ni. Khaanga a tho zoiin chu Kêl chu mi inkhatin ramchâra an suaktir tâk a ni. Ramchâra irtha sual Azazela omin an bea, sual pêltu kêl khom hih Azazela chantum hrang a ni. Kha kêl khan Israel nâihai sualna murdi chu ramrîl, tute om loinaa khan pêlpai tâk niin an be ngai a ni.

Kha nikho tûka khan zîng ata khohloi dênin inkhôm roiinpui tak a sinsiam, Pathian leh an irngei tâk sikin an lôm tak tak ngai. Kha zoia chu mâni in tiang an fe ngai.

3. Jisua, ei sual irbôlna : Ochai inlaltak khom hi nikhua ti ni no'n chu Hmun Irthiang Taka khan lût a irthiang loi a ni. An sual sika Pathian ningmur khah hi Kûta hin chu Pathian leh an lei irngei nôk tâk a ni. Jisua Krista chu ei Ochai inlaltak a nia, Hmun Irthiang Tak, Pathian kuang ei sualhai irbôlna hrangin ama thisen an hlana, sual murdi a pêlpai tâk a ni. Jisua iamtuhai khan ei ta hranga Kalvari tânga an hlana, kha ei sual irbôlnaa ei pomin chu Pathian leh ei irngei tâk a ni.

Chângvong : Heb. 9:11,12. *Khannisianlân, Krista chu thil sa hong om hranghai Ochai Inlaltak zuangin, biak in kuta sin loi, roiinpui le famirkip ual fe thengin ei ta hrangin kumtuanga irtanna hmu tâkin, kêlhai le sehrâtte thisen sika ni loiin, ama thisen sika khan Hmun Irthiangka khan voikhata a zuang lût tâk a ni.*

Irdonna :

1. Irngeina nikho Kûta Ochai inlaltak irbel dân hong hril u ta?
2. Irngeina Nikhua Kût an hmang dân hong hril u ta?
3. Kût dang leh danglamna hong hril u ta?
4. Sual pêltu kêl an insua khah tu chantum hranga ma ni?

IRCHULAI - 22

JISUA SIKUL-A

A thu tum : Jisua'n sikul a kêi ngai.
Tep hrang : Lk. 2:46,47.

THUMAHRUAI

Jisua kha kum sômhleihni mi a ni khan Jerusalem Tempil-a fein Tempila irchutirtuhai kôla a toia. An thu hrilhai irngaiin chong ar donhaia. A vâi dân le a thei lam khah irchutirtuhaiin an inhriatin chu ar khêl an tih ti Bible irchânga hin ei hmu theia. Khan, a hong puihling hnungin chu Kairêng Kût hmanga Tempil-a fe zoroa khan, Tempil-a Judahai ar chutirhaia. Judahaiin, "Hi mihriam hin irchûna nei loiin itina lekha a ithei mo?" an tia. Ar khêl an iti Johana 17:14,15-ah ei hmua.

Kha laia khan Judahaiin Deipuhai irbukna hmu ti no'n chu irchutir-na sikul in nei bîk mahaia. Nâipang murdi chu a chînte ata an nuhaiin an enkol uala. Kum ruk (6) an hong dênin Sinogok-a ar ziaik le a tep an irchua, an hong puihling dênin Sinagok-a hin an irchu ngai a ni. An irchulai khom khom hi Pathian thu a nia, Thuthung Lui bu hi a ni. Thu Sôm pêkhai hih a bu en loiin an inhriattirhai ngai a ni. Sinagok hi Pathian biakna le irchutirna vaih ni loiin, khotâng ir-enkolnahaia khom hin hmun poimo tak a lei ni.

1. Jisua lekha irchûna hmun : A vuan khom hin sikul ei ikâi a nia. Hi sikul hih i zât sikul mo an ti ngai? Sande sikul (Pathian sikul) a ni. Sande sikul a ni sikin Jisua nâipang chang laia a lekha irchu dân insîr ei ti. Kum ruk a ni mân chu insûng tiang a nu sikul-a a nu'n ar chua. Jisua nâipang chang lai khan chu atûnlaia ei ineihai anga sikul hi nei mahaia. Jisua hi Juda mi a nia, Judahaiin chu kho tina inkhômna in, 'Sinagok' an iti hih an neia, hi hmuna hin nâipang danghai leh lekha an irchu ngai a ni.

Inkhômna in a ni tâk sikin puihling le nâipang an fe khôm zita. Nâipanghai hrang bîkin in dang nei ual mahai.

2. An irchutirtuhai : Jisua irchûna sikul, Sinagok-a an hrulaitu tak, irchutirtu mani, irchutirtuhai ei iti ang hi an om ngaia. Khahai hnuaia khan irchutu dang

insûng enkolna sin hi a nia. Insûng enkol bâka sum lâklûtna hrangin irhuan

an neia, pat an phana, puanpat sinin an không ngai. Kha sinhai khah a dang dang thopui hrangin Jisua'n a nu a ichangpui ngai a ni. Jisua'n a nu a ichangpui ngai chu in phât, bêt inlap le in inlap infâihai, tui chôi hai, puan irsûk hai, in charêl dânhai hih Jisua'n chu nupang tho hrang ngotin be maka, a nu kha takirtâi takin a thopui ngai a ni. Jisua kha a chîn lai ata irthokin nu le pa le a urêngchai changpui hi a inuamlam tak a ni.

3. Nu le pa changpui inlâpna : Hianga nu le pa changpui ngai, nâipang chu nu le pahaiin en nuam loiin mo an om ngai? Jisua khan chu nu le pa thu zômin a nu le pa a changpui ngaia; khasikin, a nu le pahaiin zêm ngai mahai, a hal khom nuam ngai mahaia, an inhlu dor dor ngai a ni. A nu hin tuman, songkol satak tak ar chôk pe ngaia. An urêngchai leh khom inthurual takin an irngei dial dial ngaia, a rualhai le changpui innangchai khom a thei lam angin a lian dênin a tho mai ngai a ni. Hianga mi a changpuihai ngai sikin mihai irngaisâng khom a hloa, mihaiin Jisua chu a fel bâka! an iti mai ngai a ni.

Chângvong : Efe. 6:1,2.

Nâipangchai, Rengpaa khan nin nu le nin pahai thu zôm roi; kha khah thil dik tak a nia, "Ni nu le ni pa chôiindôm ro," (Kha khah thupêk maton tak a ni.

Irdonna :

1. Juda nâipangchaiin tuhai mo an ichangpui ngai?
2. Jisua khan tuhai mo a ichangpui ngai kha?
3. Jisua pa khah i sin tho ngai ma ni?
4. Jisua nu sin tho ual ngai kha i ma ni?

=====

IRCHULAI - 13

KAIRÊNG KÛT

A thu tum : Pathian hruaina le ompuina inhriat a poimozia inhriat-tir.

Tep hrang : *Lev. 23:33-44; Deut. 16:10-17.*

THUMAHRUAI

Kairêng mani, dângdi mani nin inhriat ngai mo? Zoro sôt rak loaia omna hrang in an isin ngai hi. Kairêng mani, dângdi mani an iti ngai a ni. In ei ineihai nêka chîn a nia, om insôt hrang a ni no sikin an isin chêt chôt ngai a ni. A chung hrangin ngaidi mani, ro hna mani, changrôp hna mani an hmang ngai a ni. A bang khom chuang mani, changrôp hna mani an tho ngai a ni. A vuan hin Israelhai Kût inkhat thurchi ei irchu hrang a nia, sùlhai khom an sâta an buk ngai a ni. Ngûk takin nin irngai hrang a ni.

1. Kairêng Kût an ihmang nasan : A vuana ei irchu hrang chu Kairêng Kût a ni. Pathianni masa khan i Kût mani ei irchu khah nin lan hriat mo? Irngeina Nî Kût a ni. Irngeina Nî Kût an hmang ata sùn ringa zoia Kairêng Kût hih an ihmang nôk ngai a ni. Hi Kût hih an iphuachôp papai ni maka, Pathianin Mosia kuang hi Kût hih hmang ngai hrangin a hrila, Pathian ihril angin kum tin an hmang ta ngaia, an ihmang nasan khom hih omzia nei tak a ni.

Israelhaiin hi Kût an ihmang nasan chu ramchâra puan in mai maia an om laia Pathian ompuina inhriatmaina hrangin an hmang ngai a ni. Aigupta ram ata an suaka khan Kanaan ram tung zôi zel mahaia, kum sômminli dên ramchâra an iom a ni. Hmun inkhata sôt tak om thei mahaia, an irson thiaia, khasikin in sa khom sin thei mahaia, puan in mai maia an iom a ni. Ramchâra an fe sùng hin a sân an inrianga; khannisian, Pathian ompuina an dong zêla; khasikin, hi sùng zoro laia Pathian ompuina inhriatmaina hrangin chu Kairêng Kût hih kum tin an hmang mai ngai a ni.

rênghai an sin mur mura, Kût a hong tunga hin Kût sêngin chu mi'n in sa ual viat nei khomsian, tuala an sùl buk sina khan an sêngkuain an om ngai a ni. Hi Kût an hmang sêng hin a nî tin ran an thata, sehrâtchal in an irbôl sup sup ngai a ni. Hi Kairêng Kût sêng hin Pathian Thu, Mosia kuang Pathianin dân a ipêkhai chu an tep suak ngai a ni.

3. Kairêng Kûta ran an that lam : Kairêng Kûta ran an ithata hin tho lam dân bîk an neia, sùn masa taka sehrâtchal sômhleithum an thata, a tûk ata a nî tin inkhat zêlin an that intôm sit sita. A sùn tôpna tak, a sùn riat ni'n chu nikhopui hâlrivôm irbôl nî a ni sikin sehrâtchal inkhat, belrate sari le kêlchal inkhat an that ngai a ni. Sùn riat nî ringota an ran that chu sômkhata a ni ngai. Kêlchal hi sual irbôlna hrang bîka a ni.

4. Mipuiin Kairêng Kût an inhlu : Kairêng Kût hi Israelhaiin Kût chi dang dang an hmang ngai laia mipuiin an inghâkhmo tak le an inhlu tak a ni. Einihaiin Krismas ei ihmang dân leh khom ar ang ti roi. Fe'rkân Kût khah an inhlu tak a nia, Kairêng Kût hih a sân an irngai poimo tak a nia, mi khom an tam ual tak zoro a ni. Hi Kût an hmanga hin an lôm tak taka, nâipangtehai khomin an hoi an tia, an nam pumpui lunginrualin an om sikin an ta hrangin a hlu tak tak a ni.

Chângvong : Leviticus. 23:42,43.

Sôlbuka sùn sari om nin ta, Israel rama mi rêng rênghai chu sôlbuka om zît nin ta; khanchu, nin irchihai khan Israela irchihai khah Aigupta ram ata nangni ki hruai suak lai khan sôlbuka nangni kin omtir ti inhre thei nin ti.

Irdonna :

1. Kairêng Kût hih i Kût zoia mo an ihmang ngai?
2. Kairêng Kût hih i inhriatmaina mo?
3. Kairêng Kût an ihmang dân lei hril u ta?
4. A nikho tôpna taka hin i ran mo an ithat ngai? I dôr mo an ithat ngai?

IRCHULAI - 21

JISUA A PA SINTHÔNA HMUNA

A thu tum : *Jisua'n a nu le a pahai a changpui.*

Tep hrang : *Mat. 13:55; Mk. 6:3; Lk. 2:40,51.*

THUMAHRUAI

Nu le pa itîr nuam loi Junior pôla hin mi idôr vêl mo nin om? Atûn hin nu le pa itîr nuamhai kaiin nin bân hong phar u ta? Ei nu le pahai hin tho hrang an nei intam ngaia. Changpui an innang tak tak ngai a ni. Nâipang senkhat chu ni tîr rêk an tih tiin kholai an chaia, sikul bâng le zela kholai chai pat hi an om ngaia. Nâipang felhaiin chu an in mihai an thophai nuam ngaia, an lian tena khom mi fel le mi takirtâi tak an hong ichang ngai a ni. A vuan hin nâipang fel tak thurchi ei insîr hrang a nia, hi mi ang hih Junior nâipang murdihai hin nin ini ki nuam a ni, khasikin satakin nin lei irngai hrang a ni.

1. Jisua'n a pa a changpui ngai : Pathianni matona sande sikul fe murdi nin bân hong phar u ta? A dik, matona ei insîr sa, “Juda nâipangin a nu le pahai a changpui ngai,” ei iti khah lan hre mai nin tih ki sabei. A vuan khom Jisua nâipang chang lai thurchi ngêt insîr nôk ei ti. Jisua chu Juda mi a nia, a nâipang laiin a nu le pa thu a zôm thei tak taka. A pa hi mistiri a nia, bakot, toihmun hai le thil dang dang sin thei mi a nia, Jisua chu nâipangte a ni ata a pa Josefa sin zongna kôla a urênghai leh an om ngaia. A pa ta hrangin sin zong a ol pea, a hong lian ual tena lenvâng chu thing a lei ât tan, ât thêr pe thei tâk a ni. Khan, a pa khomin, “Tôia, hi hih irdîn maiin lei ât thêr ro duah?” tipumin ar chutira, a pa inuamlam takin a ât thêrin a tan pe ngaia. A kâra chu a nuam le an dompui thei tâka. Khaang khan a pa khomin an ren sit sita, Jisua khomin a pa kôla sin tho a hoi a ti oka. A hong lian tena chu mistiri sin thei tak a hong chang tâk a ni.

2. Jisua'n a nu a changpui ngai : Nin nuhaiin imo an tho ngai? Nuhai hih an buai zap ngai ti nin inhriata, nin changpuihai ngai mo? Nu changpui ngaihai kaiin nin bân hong phar u ta. Juda nuhai khom nin nuhai angin tho hrang an nei intama, an buai zap ngai a ni. Juda nuhaiin an sintho ual ngai chu

hrang thuhai an irchutirhai ngaia, khopui thurchihai khom an hrilpuihai ngai a ni. Pathian thuhai an hrilpuihai sa ngaia, khopuia mihai angin tentan tam tak nei mahaia; khasikin, in chung sîp inzôl kha a sate'n an ihmang intam ngai a ni. Khan, khopuia mi irchonghai angin zâlhmun hoi tak taka zâl ngai mahaia, hnuaia zâmpher dâpin an zâla, zînga chu an inzuat nôka an hrê insa ngai.

3. Fâk le nêk an zong dân : Nazaret kho mihai hih khopui mihai angin irchong mahaia. Jisua hai in mi khom hih mi irchong ni mahaia. A pa hi mistiri sin tho ngai a nia, an bu nêk ual ngai chu Palestine rama bai hi a nia, baithep irki minliin an sina, an ifâk ual ngai chu a ni. An anh fâk ual chu dâltui, le ansuangruah chi dang dang le nga le ârtui hai hi an ni. Thei chi tam tak, theimu, apple hai hi an fâk intam ual ngaia. Hruaithe ti loiin chu hmê hih fa lele ngai mahai. Grep thei ata siam uain tui an in sa ngai.

4. An omdân le lêng dân : Nazaret khuaa nâipanghai khan imo thei le nin irhoitirhai? A nî tin sikul an fe ngaia, an zoro ôla chu thil chi tam tak irdâi le irfiâm, mithi vûi dân, moi lôm dânhai hih irdâi bêl angin an hmang ngai. Khan, thingtâng mi, loi sin tho mi an ni sikin an nu le pahai an changpuihai ngai a ni. Jisua khom a pa a changpui ngaia, a pa sintho laiin a ithei lam tak angin a sinpui ngai, a pa inang, âri, sekchôi hai, a lei irlônin a ipêk sa ngai a ni. An sikul nei loi lai le Pathian an biak zorohai hin chu Jerusalem khopuia an in mihai leh an va fe ngaia. Jisua khom khangin Jerusalem-a a fe ti Bible-in a ni inhril a ni. A kêra chu bazâr-a khom an fe ngaia, thingtâng khuaa om an ni sikin khopui hoiinhâina chu nei intam mahaia, tukrivo man tam takhai khom tho ngai mahai. An irngaiintôm irhlôm zit ngai a ni.

Chângvong : Lk. 2:39. *khan, Rengpa dân ang takin thil tam tak an tho zoiin, Galili rama an khua Nazaret-a khan an kêr nôk ta.*

Irdonna :

1. Jisua a nâipang lai khan khopuia om ngai mo a ini? thingtâng nâipang mo?
2. Jisua kha tu khuaa seilian mo a ini kha?
3. Jisua hai in khah i leh an isin ma ni?
4. Jisua kha nâipang irsor thei mo a ini, irngaiintôm mi mo?

IRCHULAI - 14

IRPUMPÊK KÛT

- A thu tum :** *Jisua Krista ei ta hrangin a irpumpêk angin, eini khom a ta hrangin ei irpumpêk zit hrang a ni.*
Tep hrang : *Joh. 10:22; Rom. 12:1-5.*

THUMAHRUAI

Judahai Kût minli thurchi ei irchu tâk kha, nin lan hriat mai mo? A vuan khom Judahai Kût inkhat ei irchu nôk hrang a nia, Kût irhminghai, a hong suak irphut dânhai le an hmang dânhai ngûk takin nin lei irsinsia nôk hrang a ni.

1. Irpumpêk Kût hong om irphut dân : A vuana Judahai Kût ei irchu nôk hrang chu, ‘Irpumpêk Kût’ a ni. Hi Kût hih ‘Vârna Kût’ ti khomin an insîr ngai a ni. Hi Kût an ihmang irphut dân chu hiang hih a ni. Jisua suak mân kum 175 - 164 B.C. kêr vêla khan Grik ram rêng inkhat Antiochus Epiphanes-a an iti hin Jerusalem a bei thuta, mi sîngriat vêl a thata, Jerusalem chu a op khak tâka, Epiphanes-a chu millim pathian biak mi a nia; khasikin, Judahai Pathian biakna thil vêlhai chu a sân a ngainêp a ni. Tempil poisa talent 1,800 dên a lâkpaia, khabana an hmusitzia entîrna hrangin Judahain ran porinche taka an ibe vokin Tempil maichâma ar bôla. Judahaiin Pathian an biakna hmun ser le irthiang chu a porinche tâk a ni.

Judahai chu an lungrîl a naa, a sân an ning an mur tâk a ni. An laia mi huaisen sîngkua, Makabia le a urênghai chu mâ an hruaia, Antiochus Epiphanes-a ata chu tehel an zong tâka. Grik sipaihai leh khan satakin an beia, mi tam tak an thia, a tôpa chu Grik-hai chu an irzûl suak tâk a ni. A sân lôm an tih ti roi. Grik-hai thil rêng rêng chu an pai zit ta, Tempil chu an thâr irthianga, Pathian kuanga an inhlan nôk tâk a ni. Tempil an ser irthiang nôkna nî chu Kût nî hrangin an hmang zui tâk a ni.

2. Irpumpêk Kût an hmang dân : Irpumpêk Kût hih Judahaiin

Irpumpêk Kût hih râifâna Kût a nia, zâiin lampui an hro sup sup, tûm ôn le hna hring danghai khom an chôia, Bible-a Sam 113-118 thuhai hih an hril mur mur ngai. Khuaihlemeiser (muambatti) an hâl invâr sup sup; khasikin, ‘Vârna Kût’ an ti sa ngai. Tempil sùng khom a vâ phut mai ngai a ni. Omzia nei takin an meiser kha an bela, tukvera a phuta kariat an bela, a nî tin inkhatin an bel intôm sit sita, an zoi nikhuua a sùn riat nia khan inkhat vaih an bel ta ngai a ni. A kâra chu a letiang taka khan an bel saa, a phuta chu inkhat an bela, a sùn hninaa inhni, a nî tin inkhat an hâl bel thiaia, a sùn riat nia khan kariat an bel ngai a ni. A i ang khom hin an Kût sôt lam a inentîr ruai ruai a ni.

3. Irpumpêk Kût le Jisua : Jisua rammuala a lêng lai khan Irpumpêk Kût hih a hman sa ngai. Chumkhat chu, Irpumpêk Kût hmangnaa a fea, Tempila Solomona bokrop an itia khan ar vêl ar vêla, kha zoro lai khan Juda hruaitu senkhat an hong, “Krista ni ni’ n chu fel takin ni hril ro,” tiin an hong thuana. Jisua an kuang, “Ki belrahai hrangin ki hringna ki pêka; kumkhua’ n irhmang no nihai,” a tia. Krismas ei hmanga hin Jisua’ n vâram masana, kumtuanga hringna ei nei theina hrangin ei ta hrangin ar pumpêka, rammuala a zuangna champha lôm ei ni tih ei inhriat a poimo a ni.

Khang dênin Good Friday hih Jisua’ n ei ta hrang a tuangna zoro, a irpumpêkna nî a ni. Setana’ n ei milung a porinchetir tâk khah a thisenin ar thiangtira, ama iamtu, a thu zômtu kai chu saninhringin ei om thei tâk a ni. Jisua’ n ei ta hrangin a irpumpêk angin eini khom Jisua ta hrangin ei irpumpêk sa a nang a ni.

Chângvong : Rom. 12:1.

Khasikin urênghaio, Pathian lungkhamna sikin irbôlna hring le irthiang le Pathian lôm inruk ni hrangin nin takpum kha inhlan hrangin nangni ki ngên a ni.

Irdonna :

1. Tempil porinchetirtu rêng khah tu ma ni?
2. Tuhai urêng hruaina’ n mo Judahai tehel an izong?
3. Itho sikin mo Judahai tehel an izong?
4. Irpumpêk Kût irhming inkhat khah i ma ni?

**SEN RINGANA
JISUA KRISTA NÂIPANG LAI**

IRCHULAI - 20

JISUA NAZARET KHUAA

A thu tum : *Jisua chu thingtâng nâipang a ni.*
Tep hrang : *Mat. 2:19-23; Mk. 6:3; Lk. 2:39,40.*

THUMAHRUAI

Jisua nâipang chang lai thupui hapta voiruk irchu hrang ei nia. Jisua nâipang chang lai thurchi hih Bible-in a nin hril intôma; khannisian, Juda nam thurchi, an ram le an lênglam dân ata suisuak thei zât tam tak a oma. Bible-ah a thurchi fel sai infeltir nôk ualna le nâipang irtha le taksa lungrîl kaihruai insatirna ni hranga inhriat angin irchu ei ta. Chong irdongna ei isinhai hih irchutirtuhaiin lei infel diam hrangin ei inuam a ni.

1. Jisua omna khua : Jisua chu Nazaret kho mi a nia, hi khuaa hin Jisua chu a seilian a ni. Nazaret hi thingtâng rama khua a nia, kho lian tak khom ni maka. Nazaret kho mi nâipanghaiin an kho kôla tâng irhminghai inhriat nuamin an pahai kuang, “Ka pa, so so i tâng mo a ni?” tiin irdonghai ngêt an ti. Kha tânga khan Oliv thingkung sei tak hi a oma, theipui kunghai le grep irhuan khom a oma. Va chi dang dang vaâk hai, vasu hai, phervali hai le irmupui tam tak hmu hrang a oma. Kha tânga khan Nazaret khuaa nâipanghai fe hrangin iam an oma. Jisua khom a rualhai leh fe sa hen hrangin sakei a ni.

2. Jisua in : Jisua in hih itin mo om le nin irhoitir? Palestine rama thingtâng khuaa inhai chu roinpui le in lian tak tak om maka, pilrôngar (Ita) leh sin a nia, a chung chu inchama siam ngai a ni. In chung a lûtna hrangin leidâk (step) an doa, in chung a khan khohloi le zân tha vâra an irbukkhôm ngaia. Nâipanghai khom a kâra chu an irdâi ngai a ni. A kâra chu an nu le pahai leh an titi ngai a ni, thonthu le Pathian thuhai an hrilpuihai ngaia. A sân a hoi an ti ngai a ni. Jisua hai in khom hih khang dên kha a nia, a urênghai leh in chung a khan luiin an iom ngai

chu Assuria-hai ata Pathianin a enkol hrang ti le Assuria rêng chu Juda-hai hnuaisiain la om an tih ti thu Isaia'n an puanga. Khanchu, Pathian thu'nkung chu a tung indik tâka. Pathianin vântirtôn a tîra, Assuria sipaihai khah zân khata mi nuak khat le sîngriat le sângringa hripuiin a thathai tâka. An rêngpa le a la damsunhai chu chi tak takin an khopui Ninevi tiang an kîr nôk tâk a ni. Kha vaih khah ni maka, Assuria rêng Senakeriba khan a pathian chubai a mûk laia khan a râlhaiin an ithat tâk a ni.

4. Hezekia dam loina : Kum 14 vêl roi a rêl hnungin Hezekia chu dam loiin a oma. Nikho khat chu deipu Isaia'n a pana, a damna hrang thu a inhril hrang mani a ti laiin a thi hrang thu an hril tâka. Hezekia chu a char a dong tak taka, chap ngôî ngôîin Pathian kuang a chongchaia. A chongchaina chu Pathianin a len hriata, deipu Isaia a tîr nôka, “Ni chongchaina kin hriata, ni mittuihai khom ki hmua; irngai ta, ni dam sîng nikhua hih kum sôm le kum ringa'n insei ki ti,” a tia. Kum 15 ten a hringna chu an sei pe nôk tâka. Pathian iam ngittu ni chu a sa ti roi. Pathian khan ama iamtu hai chongchaina chu ar ngaia, a sâm sa ngai a ni.

Chângvong : II Renghai 19:19.

“O Rengpa, kin Pathian, nang, nangma vaih hi Rengpa Pathian ni nih ti irnêng lua ram murdi'n an inhriat theina hrangin ama ata hih ni saninzôk ngêt ngêt roh.”

Irdonna :

1. Hezekia irhming omzia kha i ma ni?
2. Assuria rêng khah tu ma ni?
3. Kum i dôrin mo Hezekia khah rêng a chang?
4. Kum i dôr mo Hezekia khan roi a rêl?

* * * * *

IRCHULAI - 15

PURIM KÛT

A thu tum : Pathianin a mi hai khah ichiom ata khom a saninzôk ngai.

Tep hrang : *Estheri 3:7-15; 9:20-32.*

THUMAHRUAI

Ball irdâia mani, irsiatna danga mani nin pôl nin hrâtin chu a sân lôm nin ti na! Senkhat chu an hrâtin an lôm ngaia. Khua le khua irdâina lenvâng chu inhnêna an changin chu a roiinpui uala, hruai an inthe'n an lôm tak tak ngai a ni. A vuan hin inhnêna changa Judahaiin roiinpui taka an lôm dân thu ei irchu hrang a nia, ngûk takin nin irngai hrang a ni.

1. Purim Kût : A vuana ei irchu hrang hi chu Judahai Kût hnungkhôn tak, kum tôpa an ihmang ngai, ‘Purim Kût’ a ni. Purim ti hih ei chongin chu ‘**Pânze en**’ tihna a ni. Pathian tak biak loi, millim biak namhai hin pânzia enna hrangin tasân an uar a ni. Irdoi lai hai hin “Ei hrât le hrât loi hrang,” tiin pânzia enna hrangin tâ an sân ngai a ni. Israel Ochai hai khomin a hruai hrang dân inhriatna hrangin a kêra chu an tôn têtui ai ngai a ni.

2. Purim Kût hong suak dân : Purim Kût an ihmang dân chu hiang hin a ni. Tianlai hin Persia rêng roiinpui tak, Ahasuera an iti hi a oma, a hnuai a milian laia khan mi sual tak inkhat Hamana a oma, rêng khan a sân an dîta; khasika khan mi hai khan Hamana kha an chia, chubai an mûk ngai a ni. Khannisian, Persia rama Juda suaka intâng hai laia mi, Mordekaia an iti khan Hamana kha chubai mûk nuam maka. Hamana kha a sân a ning an mur tâka, Mordekaia kha Juda mi a nih ti an hriatin chu an ram sînga Juda nam murdi thatpai zit a tum tâka, milakin rêng Ahasuera kuang Judahai khah a hnôl tâk a ni. Khanchu, Juda mi nupang chu that hrangin rêng kha thupêk an siamtir tâk a ni. Kha thupêk kha an ram sîng hmun tina an thon indarh tâka; a zoro a hong tung le chu

Mordekaia khan a nâinu, rêngnu Estheri kuanga khan Hamana'n an nam pumpui siat zitna hranga thil a itho hrang khah a ihril tâk a ni. Estheri khan rêngpa kuanga khan a thupêk sùtpai nôk hrangin a ngêna; Hamana'n kha mi sual vârirlet tak a ni thu khom a hril zit a ni. Reng khan a dôngma Estheri thu kha a zôma, Judahai that irhmanghai zitna hrang dân a lei isiam tâk khah a sût tâka, Hamana kha 'Thatpai hrang' a iti tâk a ni.

Hamana khan Judahai rêng rêng thatpaihai zit hrang dân a lei irfûktir zit tâka, Mordekaia lenvâng chu inkhâi that hrang a tia, an khâi thatna hrang khom a sinsiam zoi zit tâk a ni. Raifân tak le lôm takin an thil tho hranga khan, an tuanitung hrang le tuanitung loi hrangin tasâna neiin pânzia an ena. Kha zoro lai taka khan rêng thupêk thar kha a hong tunga, ama kha an chela, Mordekaia inkhâi thatna hrang a isيامa khan ama kha an inkhâi that tâk a ni. Judahai a zoro taka sansuak hrangin Estheri khom rêngnu hrangin Pathianin a lei inomtir ni ngêt a tih ti roi.

3. Purim Kût an hmang dân : Purim Kût hi Judahai tha hnungkhôn tak Adar tha sùn 14 le 5-ah an hmang ngai a ni. Adar tha chu eini'n vâtchang (February) tha tốp tiang le michâi (March) irphutna tiang vêl hi a ni. Thingtâng khuua chu sùn 14-ah an hmanga, khopui ual, kul nei kha an itihaia chu 15-ah an hmang ngai a ni. A phut tiang bu an ngheia, chohnung tiang chu khuaihlemeiser (muambatti) an hâl suaka, Pathian Biak In, Sinagok an itia khan an fe khôm ngai a ni. Estheri bu, Bible-a om hi iam takin an tepa, Hamana irhming an tep rikipin nâipanghaiin Hamana chu an demzia entirna hrangin inring takin an khêk ngai a ni. Hi Kût hih râifâna Kût a nia, a sân an nghâkhmo tak tak ngai a ni. Krismas-ah hruai ei inthe ang hin, Kût nê khan hruai an inthe sup sup, thil an irpêk irhlôma, mi'n rianghai khom thil an pêkhai ngai a ni. Pathianin an nam a sansuakna nê inhriatmaina zoro a nia, Pathian kuang lômthu an insîr sa ngai a ni.

Chângvong : Estheri 9:22

Hi nikhuahaia hin a ni Judahaiin an râlhai ata an irki-anga, chardongna le lungzîngna tha kha râifâna le lômna thaa an inchangtir a ni.

IRCHULAI - 19

RENG HEZEKIA

A thu tum : *Pathianin a mihai nghina ar ngai.*

Tep hrang : *II Renghai 18 & 19.*

THUMAHRUAI

Israelhai khan rêng an neia, rêng sual le rêng fel an nia. Israel rêng hai khan an Pathian biak uksak loiin millim chubai an mûk ngai sikin an nam le an ramhai dengtheiin an om ngai a ni. Israel rêng fel le sa Pathian uksaktuhai khan an ram le nam an inchangkângtir a ni. A vuana ei insîr hrang chu rêng fel tak thurchi ei irchu hrang a nia, ngûk takin lei irngai roi.

1. Hezekia rêng sa : Judahai rêng tam takin Pathian irnghilin millim pathian an biaka, thil suak tak tak an thoa, Pathian hremna khom an tuang ngai. Judahaiin rêng fel tak inkhat an neia, ar hming chu Hezekia a ni. Hezekia irhming omzia chu '**RENGPA inhrâta**' tihna a ni. A pa chu rêng Ahaza a nia, a nu irhming chu Abii a ni. Reng a chang phuta khan kum 25 mi vaih a nia; Jerusalem-a kum 29 roi a irêl a ni. Hezekia khan a mâna rêng le mipuihaiin millim pathian an lei biak ngaina murdi khah an siat zita. Itinrênga Pathian a iama, Pathian nuamlamin a om ngaia. Reng a chang sũaga khan mipui an lôma, an ram khom a irchong tak tak a ni.

2. Hezekia'n intakna a tok : Hezekia pâlhai khah raifân taka an om laiin Assuria rêng Senakeriba chu Jerusalem doi hrangin a hong irthoka. Assuria ram chu roiinpui tak le hrât tak a nia, a mâna rêng hai khan an lei dok ngaia. Hezekia khan Assuria rêng vaih milung chuk nêkin Pathian biak an thang ual tâka. Reng roiinpui tak ni khom sian bora puan silin irhnuai takin Pathian biak inah a lûta. Juda hruaitu senkhathai chu deipu Isaia kuanga an nam ta hranga chongchai hrangin an van ngêntira. Ama khom satakin Pathian kuang a chongchai saa.

3. Hezekia chongchaina Pathianin a sâm : Hezekia chongchai

2. Ama changpui hrangin Assuria a ngên : Ahaza inlal lai khan Israel le Suria rêng hai an inthuruala, Juda rêng Ahaza kha an doi intama, tam tak an thata, Juda mi tam tak suaka an hruaihai saa; khannisian, Jerusalem chu la thei mahai. Ahaza kha a char a dong tak taka. Ahaza chardong chu Pathian iamna irngat nêkin Pathian khom inhre loi, Assuria rêng changpuina a zong tâka. Assuria rêng Tiglath Pileser-a changpuina zârin kho senkhata râlhaiin an ilâk tâkhai khom kha a man nôk tâka. Lômnan hrang Jerusalem tempil le rêng ina tangka le rângachak om murdi chu Assuria rêng a ipêk zit tâk a ni. Hi hih Juda rêng haiin an itho nuam viat ngai loi a ni. A zoro laia deipuhai thu zôm kha ni sian, Assuria rêng changpuina ni loi khomin Pathianin a râlhai chu a inhnêtir ngêt hrang a ni.

3. Millim biakna an pung : Irdoinaihai a zoi hnungin chu Assuria rêng changpui hrangin Damaska khuua a va fea. Khataka khan Suria-haiin millim biakna maichâm a va hmua, Juda rama khom siam a nuam tâka. Millim pathian khan Pathian hring an biak nêkin irdoina khom a changpui ual ti a iam ngit tâka. A ochai Uriza chu millim biakna maichâm an siamtir tâka, kha khan Suria hai, itho dân angin irbôlna an hlan tâk a ni.

Pathianin ama ni loi millim siam biak hih a ikhômâm a ni. Khasikin, Ahaza chu nâipangte niin a thia, a thia khan kum 36 vaih a la ni. Juda rêng haiin Pathian biak loiin millim pathian an biak sikin Pathian ning an mur tâka, a tôp tiang chu ram dang mihaiin Judahai khah suaka an hruaihaia, an ram khom an opbe tâk a ni.

Chângyong : Lev. 19:4.

“Millim siamin chubai mûk no roi, kei hih Rengpa nin Pathian chu ki ni.”

Irdonna :

1. Tuhai mo Judahai hong doi kha?
2. Ahaza khan tu mo changpuitu hrangin a ingên?
3. Ahaza khan itho sikin mo millim chubai mûk a inuam?
4. Ahaza kha rêng a chang phuta khan kum i za ma ni?

* * * * *

2. Purim Kût hih itin mo an iti sa kha?
3. Persia rêng irhming kha i ma ni?
4. Judahai that irhmang zit tumtu kha tu ma ni?
5. I inhriatmaina'n mo Purim Kût hi an ihmang ngai?

* * * * *

SEN MINLINA

PATHIAN MIHAI

IRCHULAI - 16

SAMSONA

A thu tum : *Filistia mihai inhnêtu roiinpui.*

Tep hrang : *Kor. 13:1-5; 15:9-20; 16:23-31.*

THUMAHRUAI

Ei khuua hin tu mo a hrât tak? Nin rual laia a hrât tak mo an om? Mi hrât le mi huaisen chu nam tinin an ngaisâng ngai. A vuan hin mi hrât thurchi ei insîr hrang a nia, mi dang kuang nin insîr theina hrangin satakin lei irngai roi.

1. Samsona suak thu : Tianlai khan Zora khuua mi inkhat Manoa an iti hi a oma. A dôngma kha a chinga, nâi nei thei mahaia, nâi nei an irzuk tak taka. Voikhat chu vântirtôn hih a dôngma kuang a zuanga, “Irngai ro, ni chinga, nâi rêng rêng la vong ngai mak chea; khannisian-lân, inrâi ni ta, nâi pasal nei ni ti,” a zuang ti pea. Lôm le mo nin tûng? Kha thu khah a pasal Manoa kha a hril lata. Manoa khan vântirtôn kha hmu a nuama, Rengpa kuang a nghi tâka. Vântirtôn kha a zuang inlâr nôk tâka. Manoa kha a lôm tak taka, fâk hrang siam pe a tuma, khannisian vântirtôn khan, “Fa no ning, irbôl ni nuam khomin Rengpa kuang khan irbôl lem ro,” a tia. Manoa khan kêlta a lâka, irbôlna’n a va’n hlana. Irbôlna meikhu khan vântirtôn kha an dom pat ta. Khanchu, Manoa dôngma khan nâi a vong tâka, nâi a suakin chu nâipasal a nia, ar hminga Samson an phua tâka.

2. Nazarit mi a ni : Samsona kha a nu sûnga a om lai ata Pathian sin tho hranga irthiang a nia, zu in ngai maka, a sam khom ep ngai mah. Khaang mi khah Nazarit mi an tia. Pasal a nia, nupang angin a sam an seia. Pathianin hrâtna a pêk sikin a hrât tak taka. Voikhat chu

Irdonna :

1. Saula pa irhming kha i ma ni?
2. Khô khuua mo mipui makunga rêng a nih ti’n Samuela’n a inpuang?
3. Saula khan rêng inchân rakna a ini kha i thil mo a insual?
4. Saula rêng a ni phuta khan kum i za mi ma ni?
5. Saula irhming omzia i ma ni?
6. Bible-a hin Saula ti irhming hih i za mo a om?

IRCHULAI - 18

RENG AHAZA

A thu tum : *Pathianin millim biak a khôkmâk*

Tep hrang : *II Renghai 16:1-20.*

THUMAHRUAI

Kristian a hong lût mân khan ei pi le puhaiin i sakhua mo an biak ngai nin inhriat mo? Ramkhohri chi dang dang an chia, an milung inchuk tumin an kuanga irbôlna an nei ngai. Pathian inhre loi tam takin chu millim siamin pathian an biaka, a makunga an kûn ngai a ni. A vuan hin rêng soal tak inkhat thurchi ei irchu hrang a ni.

1. Juda rêng soal Ahaza : Israel ram inkhat ni ngai kha ram inhni’n an irsema. Hmâr tiang kha Israel ram an tia, sim tiang kha Juda ram an tia. Juda rênghai laia khan Pathian chi mi, rêng satak tak an oma, Pathian chitna châng inhre loi rêng khom an om sa. A vuan hin rêng Ahaza, Juda rêng soal tak thurchi ei irchu hrang a ni. A pa chu Jothama a nia, Ahaza kha rêng a chang phuta khan kum 20 mi vaih a la nia, kum 16 roi a rêt. An lal sûngin a rama sualna le millim pathian biakna a pung intama. Millim pathian milung inchukna hrangin mihriam hmanng khomin an irbôl ngai a ni. Ar khêl ti roi. An ram vêla nam dang, millim pathian biaktuhai tholam angin tâng haia, thing hring bulhaia Pathian

2. Saula'n Rengpa thu zôm ma : Saula roirêl laia khan an vêla nam dang danghai leh an irdoi mai ngaia, Pathian thu angin an doiin chu an hrât ngaia. Voikhat chu Amalek-hai leh irdoi hrangin an suaka. Pathianin Saula khah an râl Amalek-hai chu an thilnei murdi leh inboihai zit hrangin a hrila. Pathian irhril angin Saula pâlhai khan an inhnêhaia, Amalek-hai khah an that zita. Khannisian, Saula khan Pathian thu zôm irkip ta maka. Amalek-hai rêng Agaga khah a hringin a hruaia, an belra le sial sa murdi kha that loiin irbôlna hrangin an chôia. An kêr tianga khan Samuela'n ar tokpuihaia, Pathian thupêk angin a tho no sikin rêng a nina a tôp hrang thu a hril tâka. Saula chu a chardong pe a ti. Rengpa thu zôm loiin ama ngaidâna a fe sikin inhnot a ni tâk a ni.

3. Saula hringna a buai : Rengpa thu a zôm no sikin Saula hringnun chu buai ar phut tâka. Ramkhohrihaiin an inbuai zoro a om tâka. Davida'n perkhuang a tum pea, a buaina a boi nôk ngai. Davida chu ama thûl hranga sihriak pol a ni sikin en nuam maka. Voikhat chu a perkhuang a suk laiin ufeiin an khoa, khannisian an kho'nsela. Saula'n that tum ngai khom sian Davida khan i khom ti nuam ngai mah.

Filistia-hai leh an irdoi hrang khom khan Pathianin a changpui no hrang ti an hriat sikin an tâna, an thing tak tak a ni. Kutze en thei, nupang inkhat a pana. Khataka khan Samuela khan Rengpa thu a zôm no sika a ithi hrang thu ngêt a hril nôka. Saula beidong chu irnênga an rîla, fâk hrang a pêk hnunga kêng a la ihar a ni.

Saula hringnun chu a buai tîr tîra, Filistia-hai leh ngêt an irdoia. Israelhai chu an intâna, Saula nâipa inthumhai khom râlhaiin an thathaia. Saula khom khah an hong phâk vâng tâka. A char a dong hrai sikin a bingin ar that tâka. Tianlai khan chu an râlhai ithat nêkin an binga irthat kha an nuam ual ngai a ni. Atûn hin chu binga irthat hih Kristian dânin a iphal ta loi a ni. Saula chu Pathian inkung, rêng roiinpui le hrât tak ni khom sian Pathian thu zôm loi a ni sikin Pathianin a mâksana, mualinphoi takin a ithi tâk a ni.

Chângvong : I Samuel 15:22.

“Irngai ta, irbôlna nêkin thu zômna hi a sa uala, belrachal

3. Filistia mihai an hnê : Hi zoroa hin Israelhai khah Filistia mihaiin deng an intheihai tak taka. Khannisianlân, Samson hin Timna khuua Filistia nupang inkhat hih ar ditpuia, dôngma'n a neia, khannisian a dôngma kha Timna khuua a tarpu ina an omtira. Samson chu a dôngma pan hrangin Timna khuua a va fea. A tarpu khan a dôngma khah mi dang a len neitir paia. Samsona kha a sân a ning an mura. Sihâl irzathum a chela, an irmeia khan chokser a khit khopa, a hâla. Filistia-hai bu siana hmuna an suakhai tâka. An bu murdi kha a kâng pai zit tâka.

Samsona ninginmur nasan chu a dôngma mi dangin an nei ti Filistia-haiin an inhriatin chu an ning an mura, a dôngma le a pa kha an hâl thathai tâka. Samsona khan a dôngma an hâl ti a len hriata khan a ningmur khah ar bôk pe ual tâka, kho sûnga mi tam tak a thathaia, kha zoia khan chu Etam lungpui kik kêra ar bîk ta.

Voikhat chu Filistia-haiin Samson hai khuua an irhuala, “Samsona hi khit hlûmin nin ni pêk no'n chu nangni that zit hrang kin ni,” tiin an kêka. Filistia mihai chu an chi sikin Samson chu an huanga; khanchu, an khit hlûma, Filisia-hai kuta an pêk tâka. Samson chu Filistia-hai irbukna hmuna a tungin chu an khitna hrui khah an sat puta, a kôla sakuartung irkamru chu a lâka, Filistia mi sângkhat a vîk thathai tâk a ni. A hrât ti roi?

4. Delili'n Samsona hrâtna an hriat suak : Samsona khan Filistia dôngmate irditpui a nei nôk tâka, ar hming chu Delili a ni. Filistia-hai khan an râlpa khah insiat an nuama, Delili kha hmangruaa hmangrangin an tum tâka. Delili khan, “Ni hrât nasan nin hril ta,” tiin an thêma. Samsona khan, “Hrui sari'n ni khithai sian hrât ta no ning,” a tia. A iti angin det takin an khita, ikila khan a khittuhai kha an irbîka. A dôngma khan, “Samson, Filistia-haiin nang doi hrang an ni,” a tia. Kha khan a khitna hrui kha olsam takin an sat paia. Delili khan, “Itho mo ni ni huanga? nin pot sat thei loina hrangin khit dân nin hril ro,” a ti nôka. Samsona khan, “Hrui thar, la hmangrang ngai loi leh ni khithai sian hrât no ning,” a ti nôka. Khanchu, an khit nôk tâka. Khannisian, pat angin an pot sat nôka. Delili khan, “Ni hrâtna irthahrui tak tak nin hril ta ro,” a tia. Samsona khan, “Ki sam phiarna puan hih lapaiin lân hrât ta no ning,” a tia. Khaang khan an tho khomin a hrâtna khah a pângai a la ni maia.

chela, a mitru an kêl suaka, an khit ta.

5. Samsona a thi : Nikho khat chu mipui tam tak omna hmuna nâipang inkhatin a hruaia. Filistia-hai chu irsong khak an tih ti roi? Samsona khan a kaitu nâipang kuanga khan, “Hi in chopui hih nir hnêltir ta,” a ti pea. Samsona khan Rengpa a koia, “O, Rengpa PATHIAN, irngaihoi takin voikhat vaih hrâtna ni pe nôk roh, o Pathian, ki mit kêl doktu Filistia-hai chung a hin phuba la hi rong,” a tia. Chopui inhni khah a nam inrîla, a sênga om murdi khah a del thathai zita, ama khom a del that sa tâka. A hring laia a ithat nêka tam a that tâk a ni.

Chângyong : Roireltu 13:5.

Nâipang chu sula a om lai ata Pathian ta hranga Nazarit mi a ni tâka, ama chu Israelhai khah Filistia mihai kut ata kha sansuak ta a ti.

Irdonna :

1. Samsona pa irhming kha i ma ni?
2. Nazarit mihai tho loi hrang kha i ma ni?
3. Samsona dôngma khah tu khua mi ma ni?
4. Samsona rual pualoinu kha tu ma ni?

* * * * *

IRCHULAI - 17

RENG SAULA

A thu tum : *Rengpa thu zôm loi a siatzia.*
Tep hrang : *I Sam. 10:1-13; 17:24.*

THUMAHRUAI

Saula ti irhming irput hih Bible-a hin mi minli an oma. Edom rêng, Simeona nâipa, Israel rêng ei irchu hrang hi a ni. Minlina chu Thuthung Thara mi Saula, inhnunga tirtôn Paula a ni kha. Saula ti irhming omzia chu Pathian kuanga zong tihna a ni. Reng Saula hi Benjamina irchia mi, Kisa nâipa a ni. Ochai Samuela'n rêng hrangin sihriak a ipol a ni. Saula hin kum 40 roi a irêl a ni.

1. Saula Israel rêng masa tak : Tianlai chu Israel mihai khan rêng nei ngai mahaia. An kôlvêla nam dang murdi'n rêng an nei zita, rêng nei an nuama, Pathian kuang an zong tâka. Pathian khan ochai Samuela kuanga khan rêng inneitirhai hrangin a ti pea.

Nikho khat chu Kisa nâipa ruatharte lian tak, hmêl satak Saula an iti khan a pa sakuartung irhmang hi a zonga. Hmu thei maka, a char a dong tak taka. Deipu ni sai Samuela khan, sakuartung omna inhriat thei a tih a iama, irdon hrangin a ina a fea. Saula hmêl a hmua khan deipu Samuela khan Pathianin rêng hranga a inkung ngêt kha a nih ti a len hriat thei zôia; khanchu, rêng hrangin sihriak a lei pol tâka. Ruatharte inkhat, sakuartung irhmang zong kha rêng a lei ni zok tâk a ni kha.

Mipuiin an rêng a nih ti an inhriat thei no hrang sikin, Samuela khan Mizpe khuaa mi murdi a koibuka, Saula chu an rêng a nih ti an puang tâka. Saula kha a inzak ni a ta, a lei irbîka; an zonga an hmu'n chu mipui makunga an inngîrtira, a lianzia chu tukhomin a dâr pha loi an ni. Samuela khan, “Rengpa inthang hi nin hmu mo?” a tia. Mipuihai khan, “Pathianin rêng inchungtak inzôk ri se,” tiin an khêk irruala. Saula hi rêng a chang phuta hin kum sômthum mi vaih a la ni. Reng an nei sikin Israelhai kha an râi a fâna, an hâi sa tâka. Voikhat chu Amon mihaiin hong doihai an tuma, rêng Saula pâlhaiin an doihai, an thathai ok a ni.